

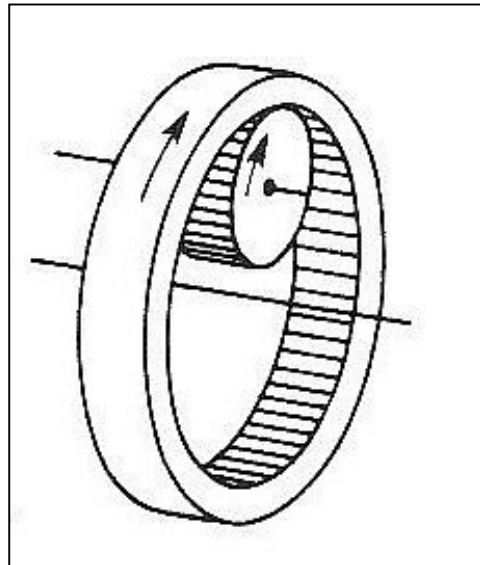
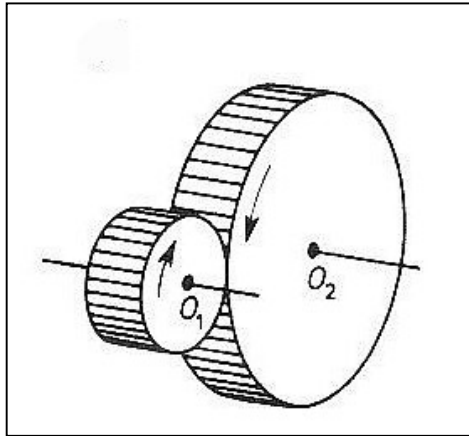

Podstawy Konstrukcji Maszyn

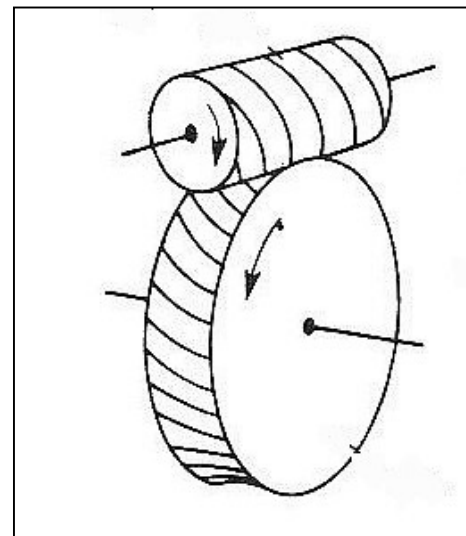
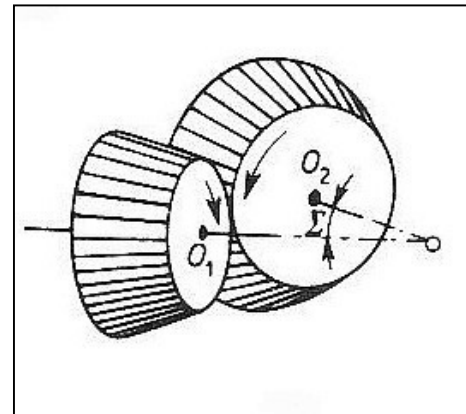
Wykład nr. 13 – „Przekładnie zębate”

1. Podział PZ ze względu na kształt bryły na której wykonano zęby

A. walcowe

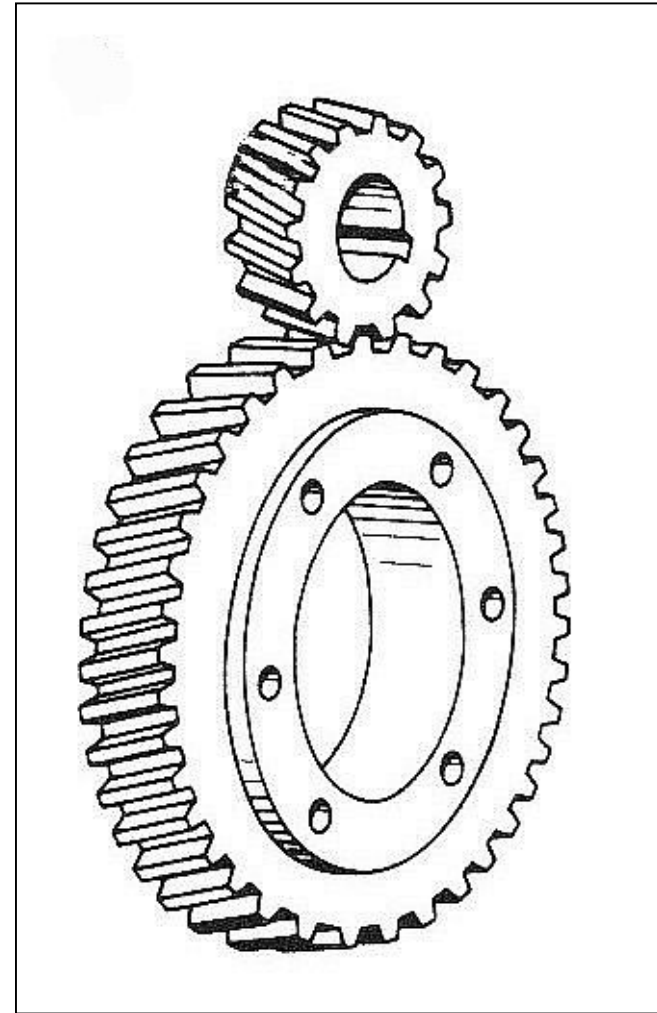
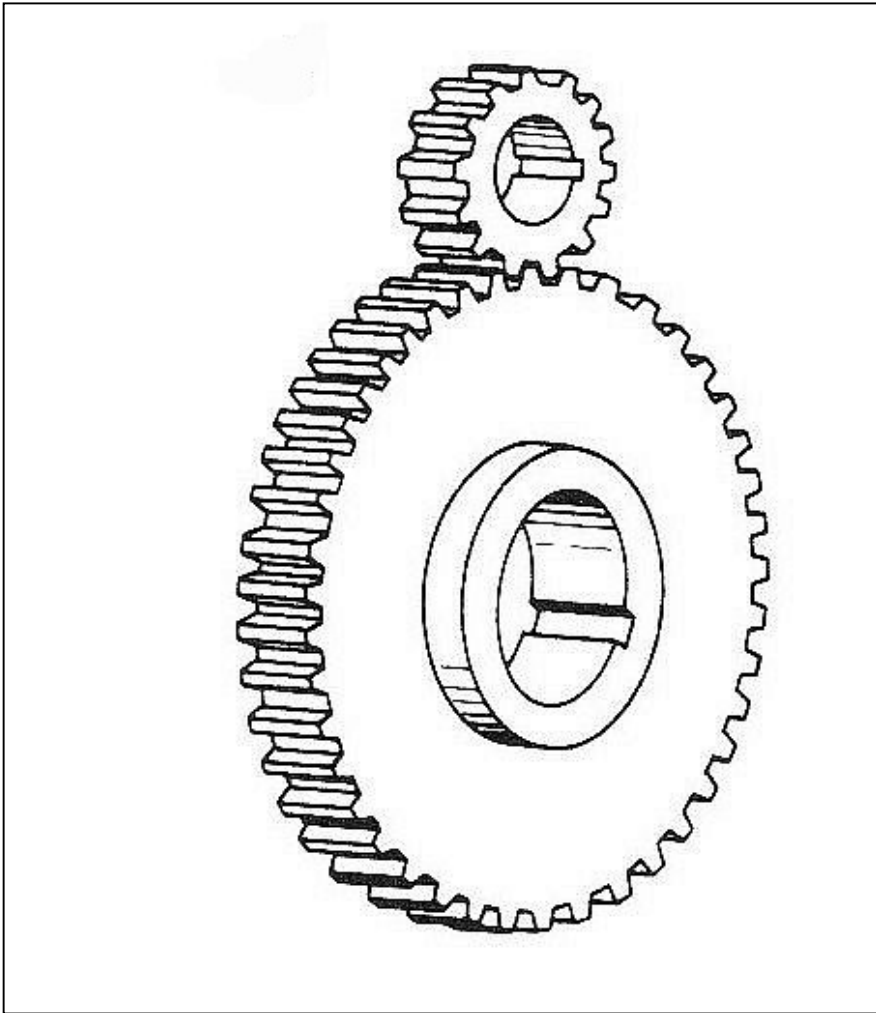
B. stożkowe i inne

2. Podział PZ ze względu na kształt linii zębów

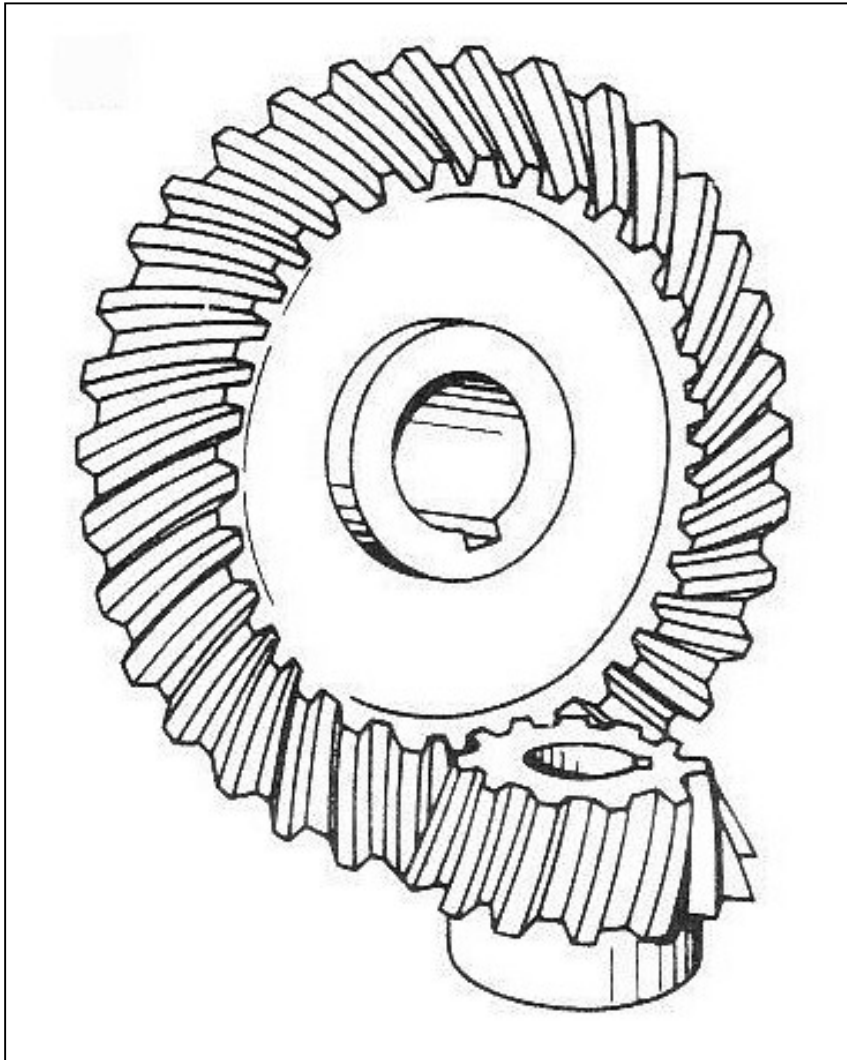
Koła o zębach prostych,

Śrubowych – skośnych,

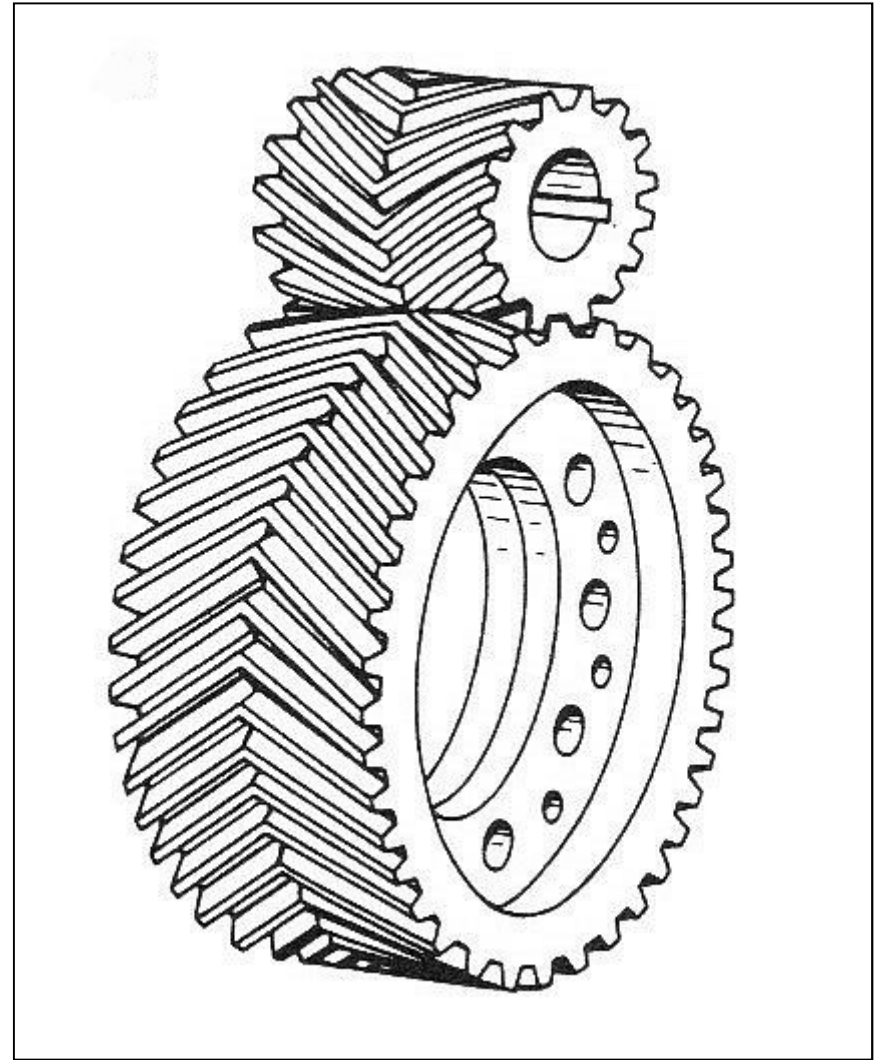

2. Cd.

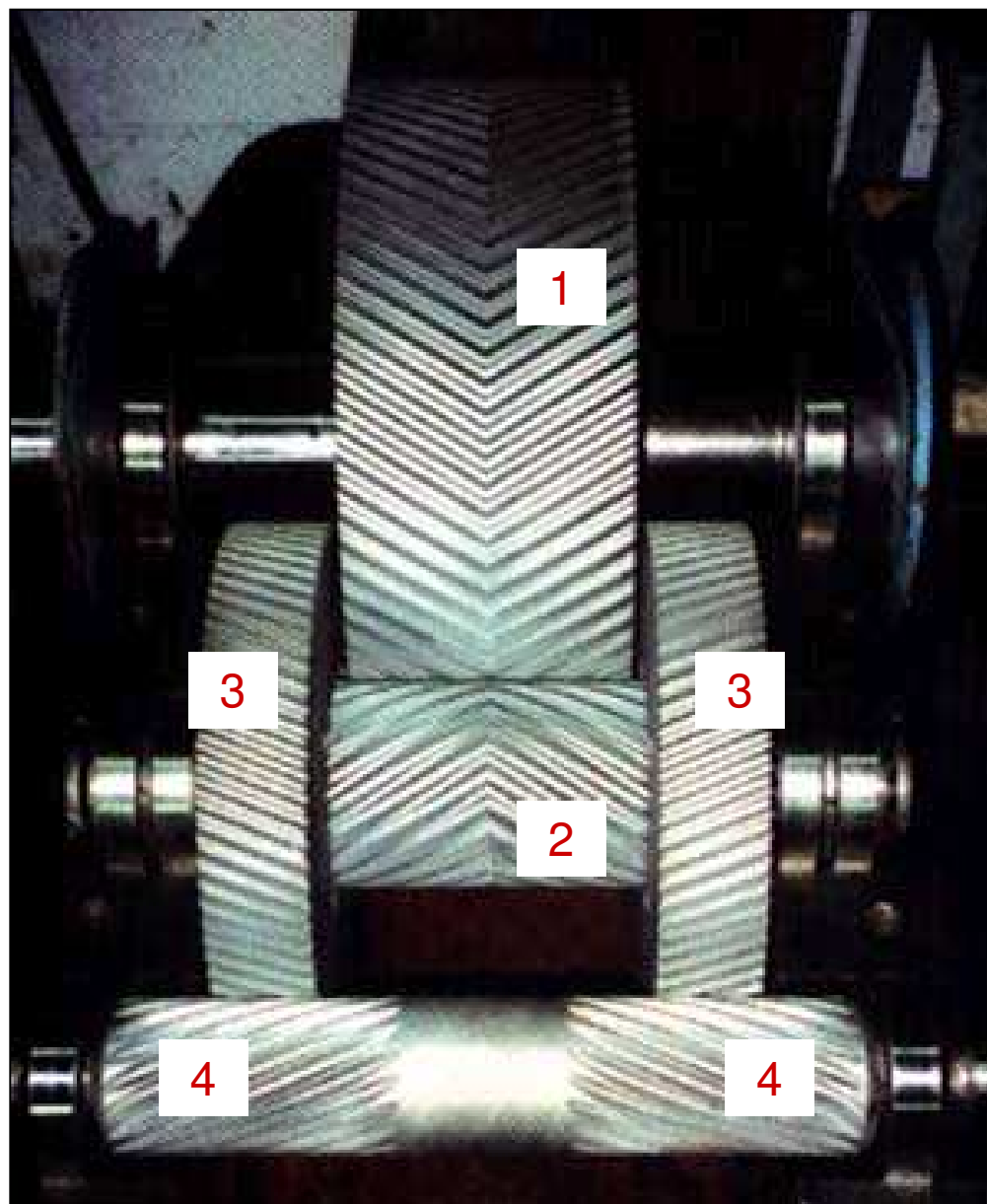
łukowych

daszkowych - strzałkowych

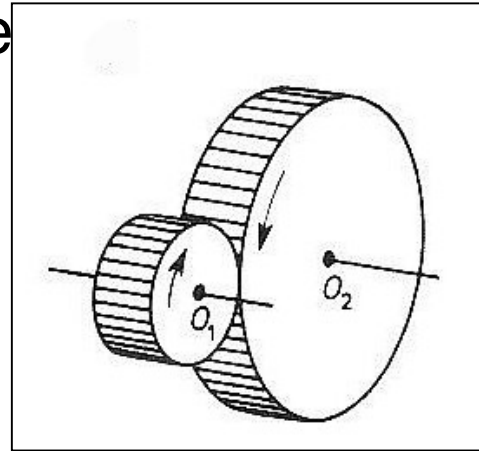

Koła daszkowe (1 i 2) oraz rozdział mocy (3 i 4)

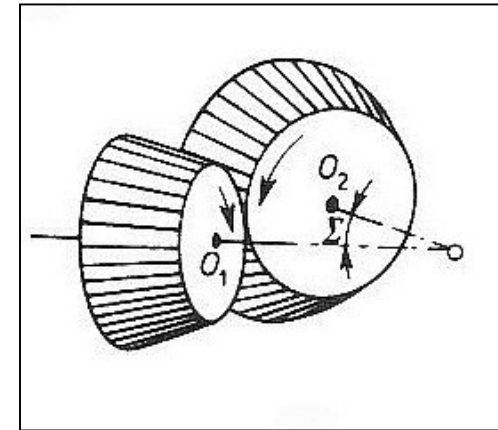

3. Podział PZ ze względu na wzajemne położenie osi:

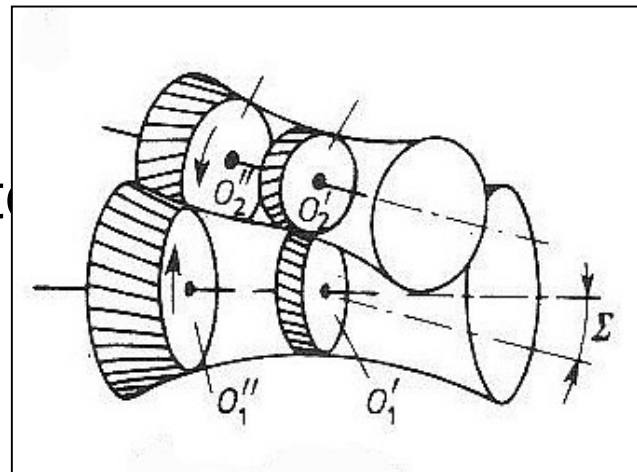
- Przekładnie równoległe

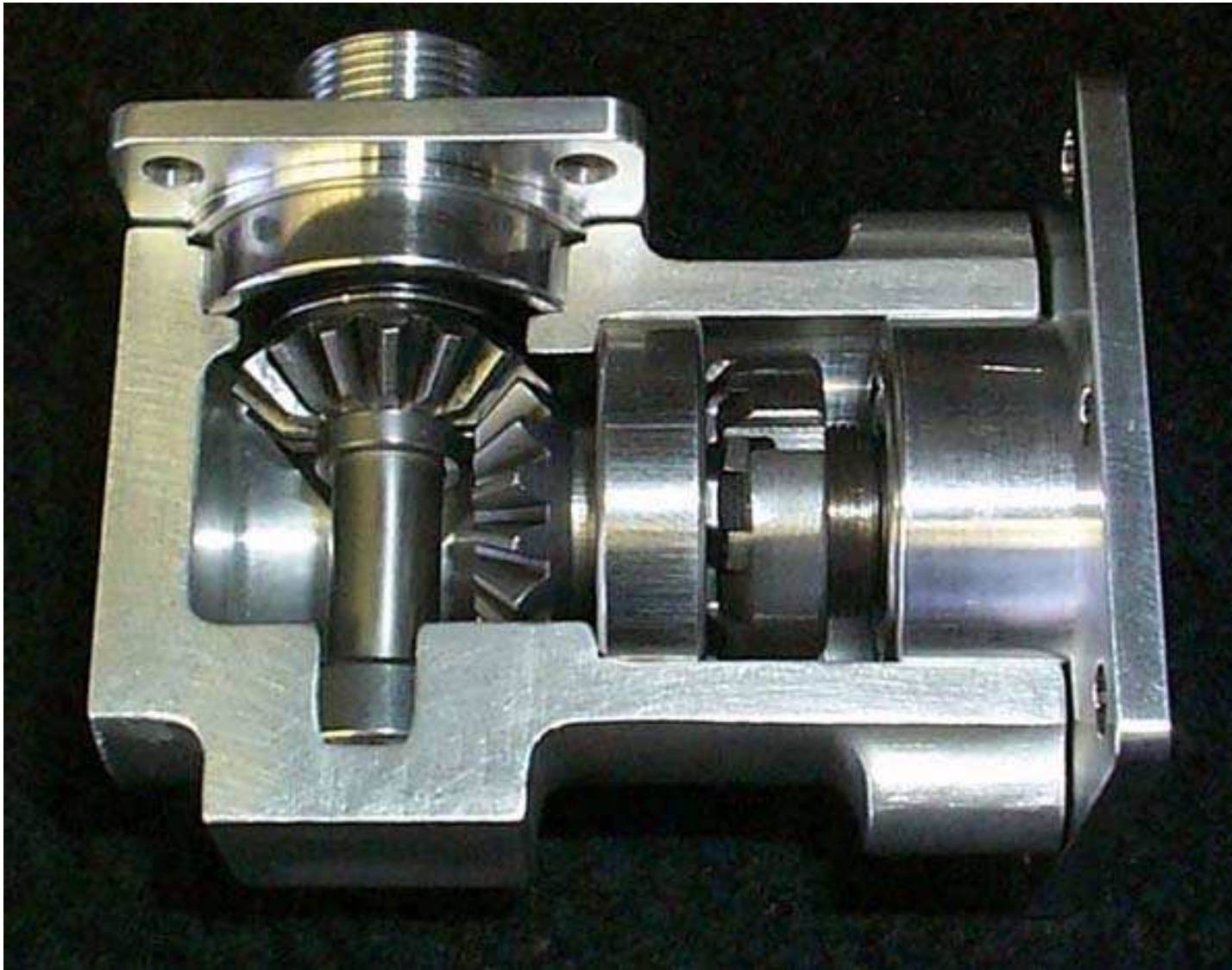
- Przekładnie kątowe,

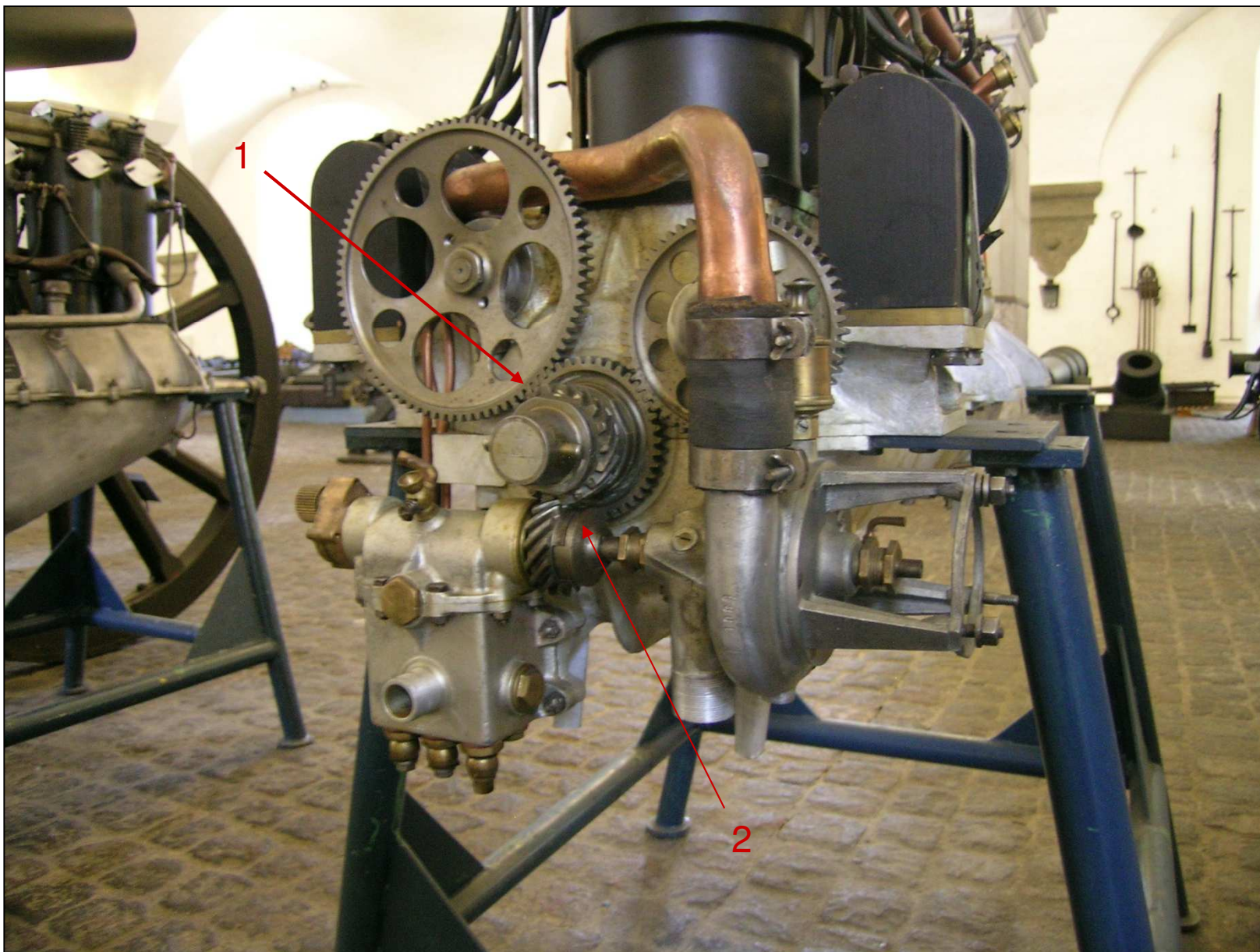
- Przekładnie wchrowate (ślimakowa).

Przykłady. Przekładnia kątowna, zęby proste

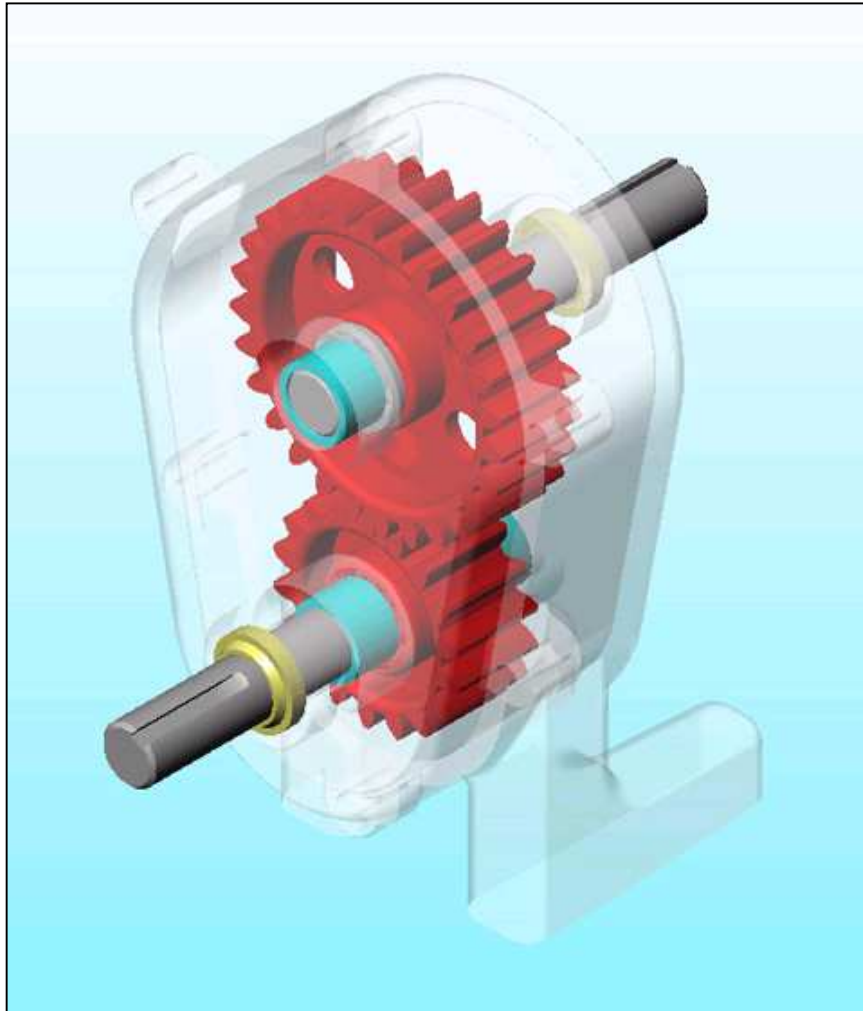
Przykłady. Przekładnia walcowa (1) i wichrowata (2)

4. Podział PZ ze względu na ilość przekładni elementarnych

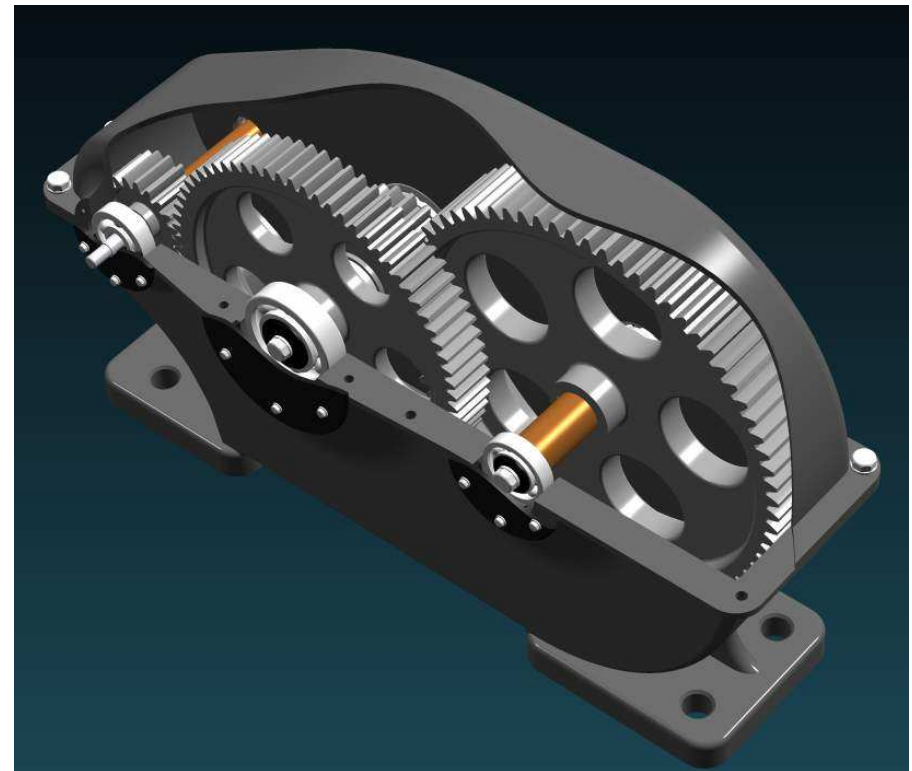
A. Jednostopniowe

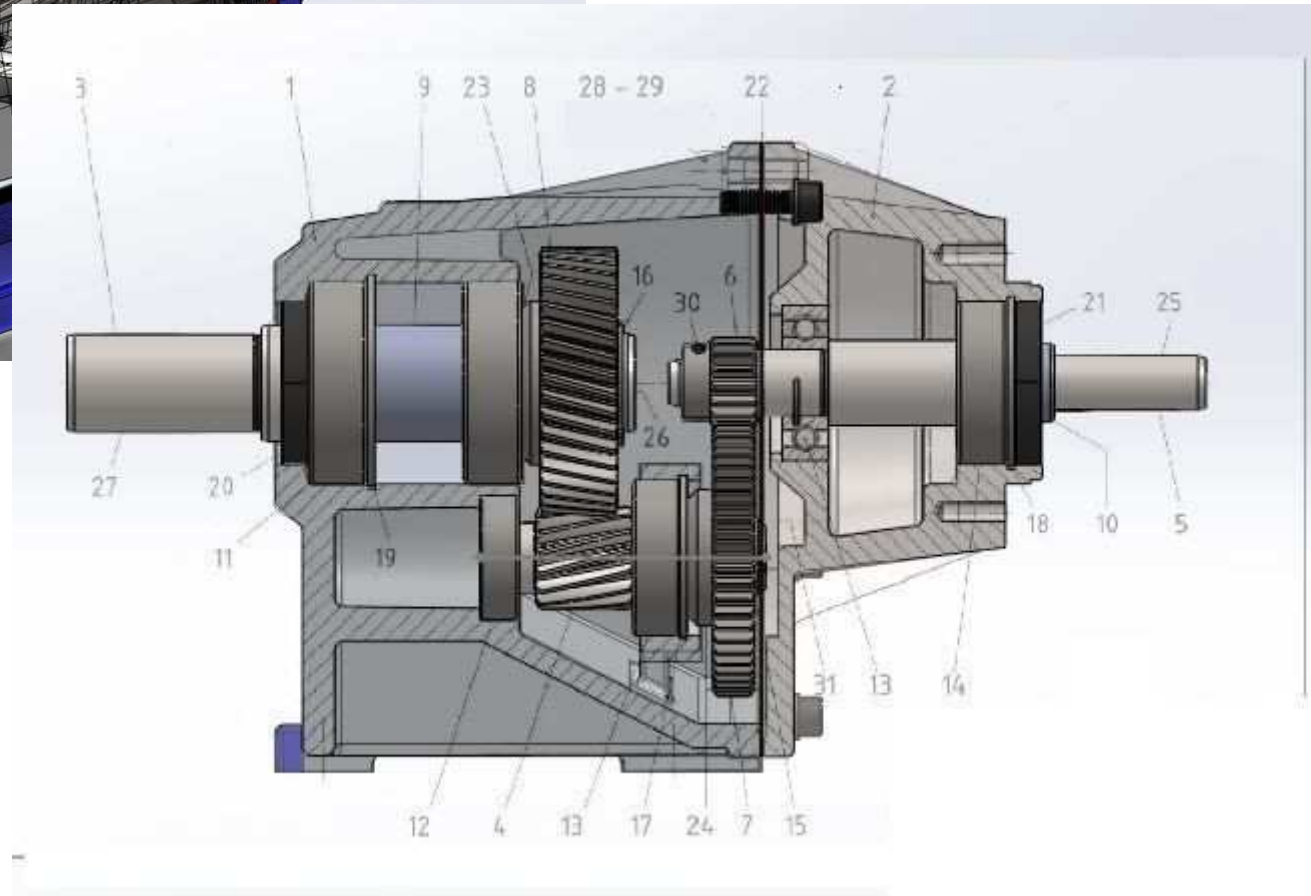
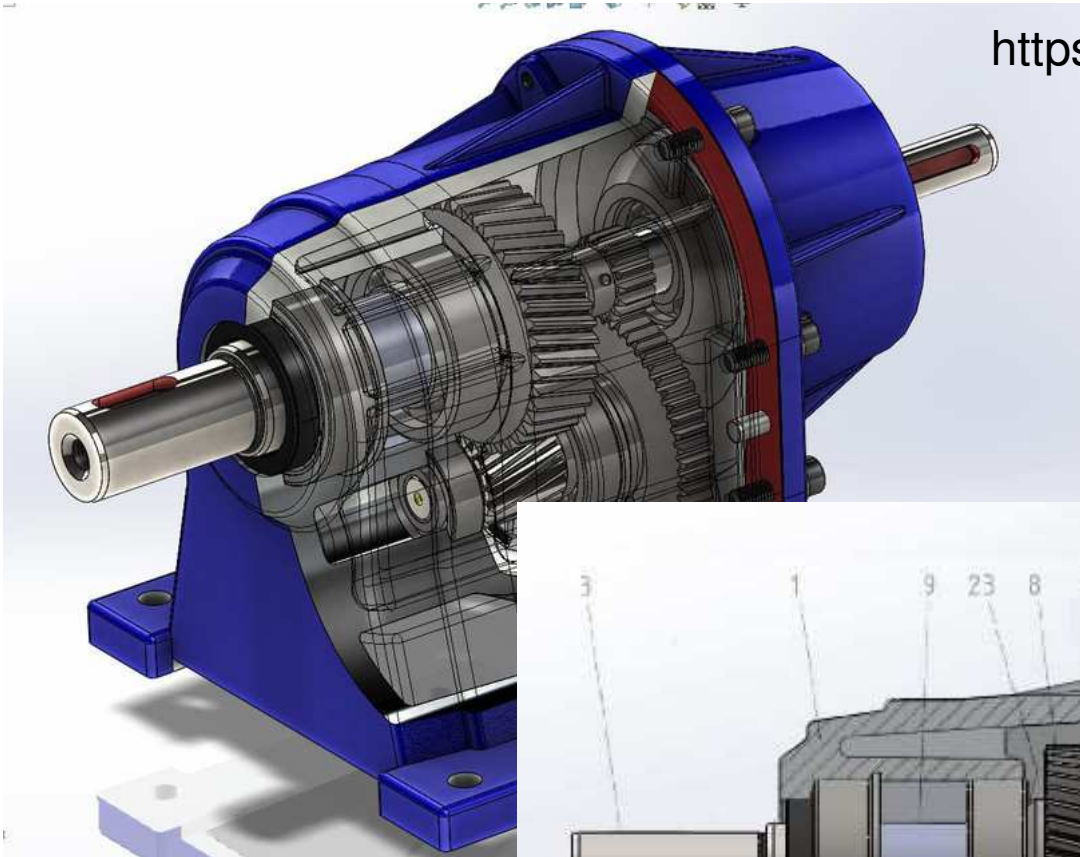
B. wielostopniowe

Przykłady. Przekładnia dwu stopniowa – wejście i wyjście w jednej osi
po prawej stronie dwu stopniowa klasyczna

<https://grabcad.com/library/gearbox-257>

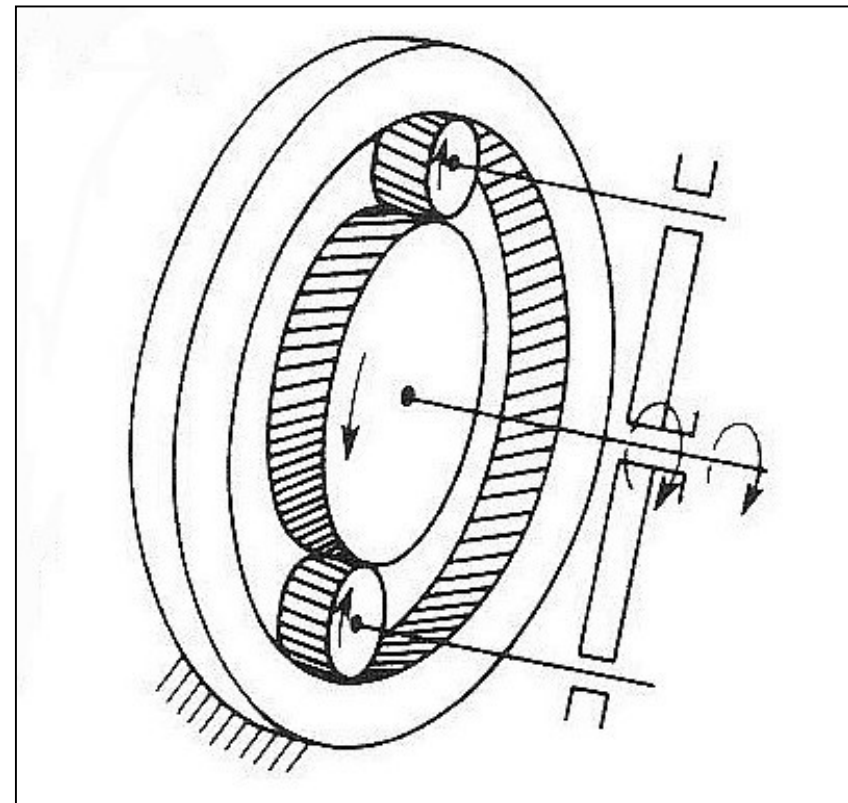
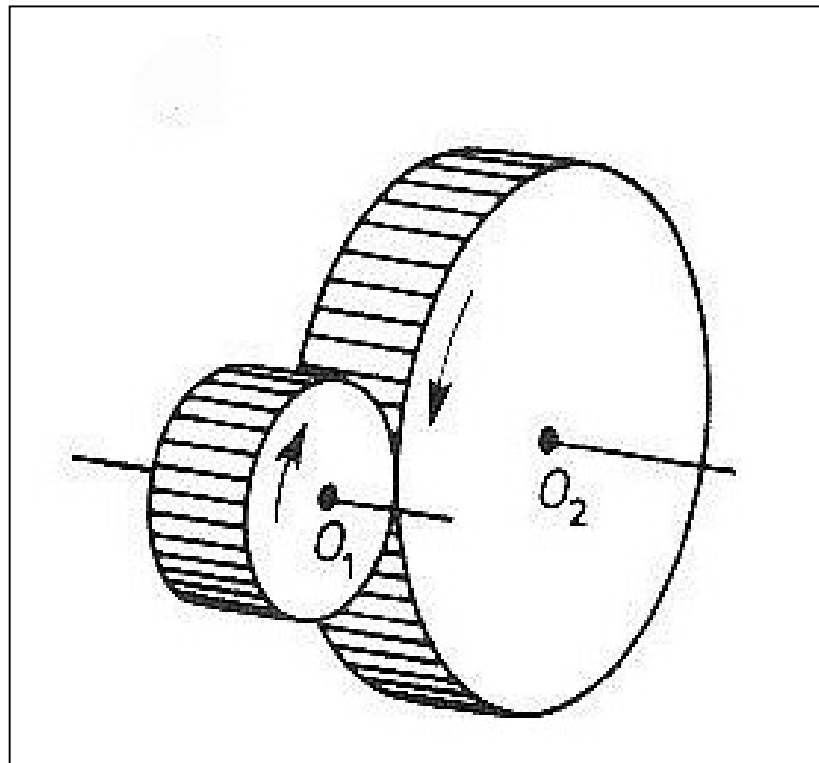

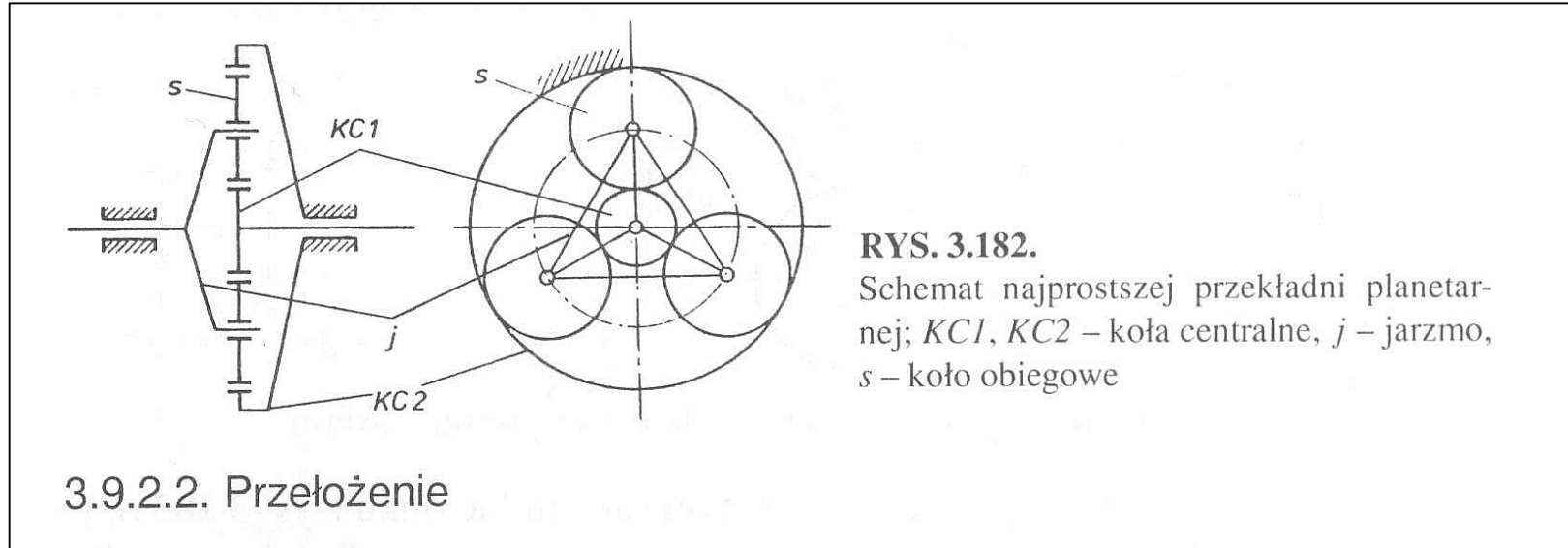
5. Podział PZ Ze względu na kinematykę osi

A. z osiami nieruchomymi

B. z osiami ruchomymi

Przyjęte nazewnictwo.

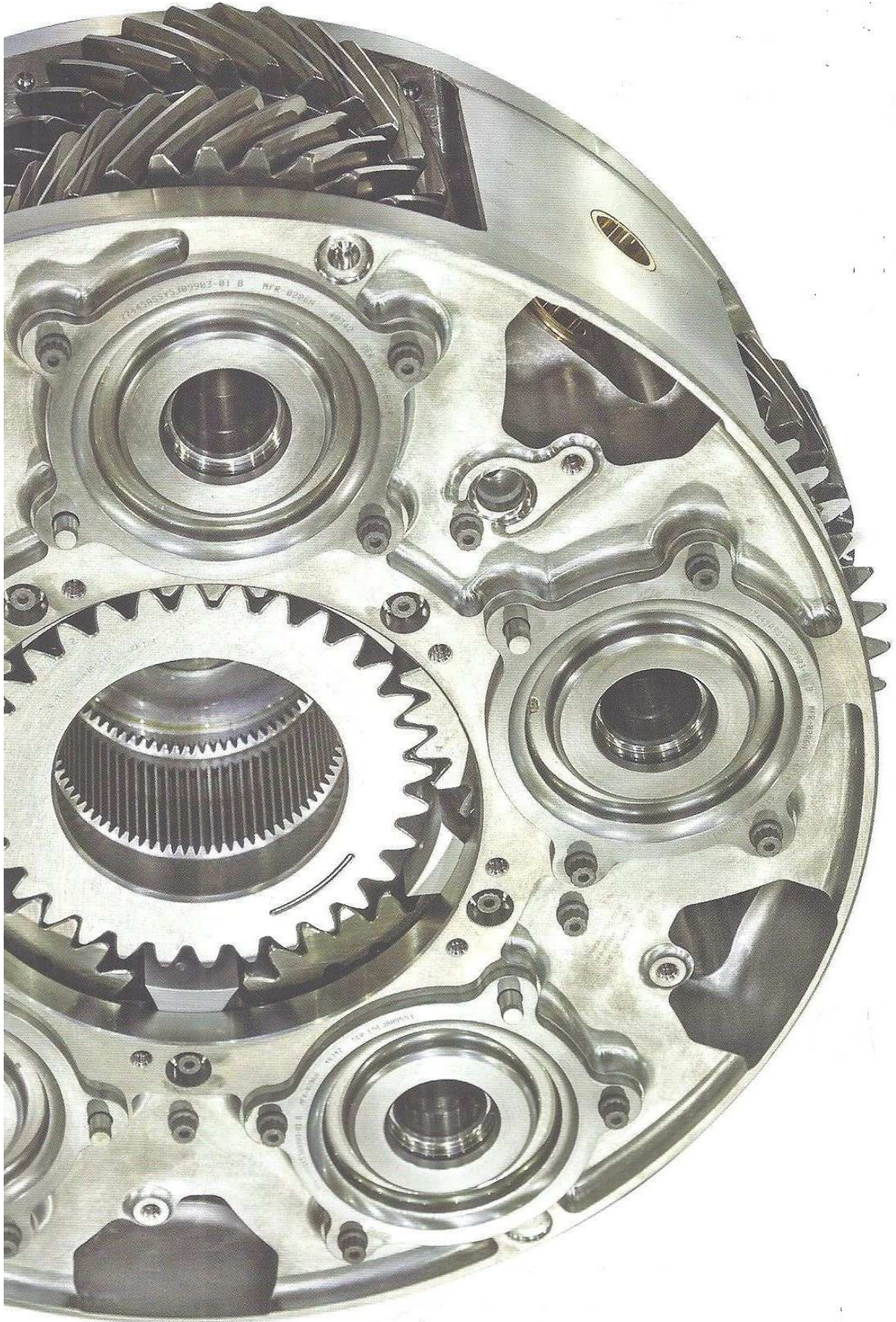

Główne zalety i wady przekładni planetarnych:

- + szeroki zakres możliwości zastosowania, czasami niezwykle trudny do osiągnięcia przy pomocy przekładni o osiach stałych,
- posiadają złożoną konstrukcję i skomplikowany jest proces projektowy,
- nierównomierność obciążenia kół zębatach

Przykłady. Przekładni planetarnych – z wirującymi osiami

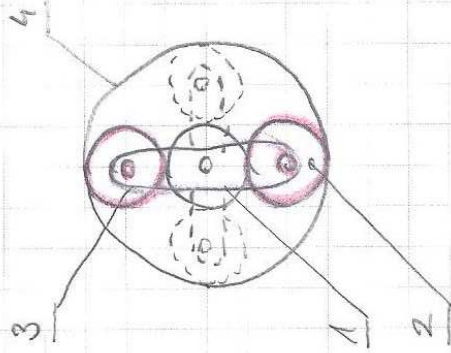
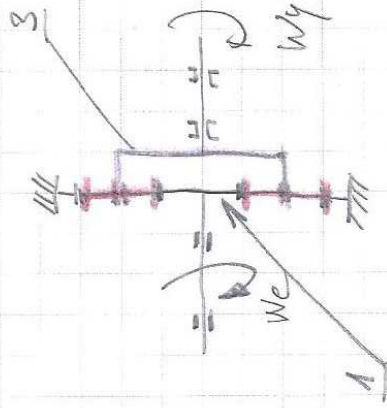

Przebieg

planeta i reduktor

- 1 - koto centralne - na pedzysce
  - 2 - satelita $2 \frac{z}{z_4}$
  - 3 - jarzmo - wirujace z wałem wysiowym.
  - 4 - nieruchome koto zmontowane
- UWAGA!

Powiększenie liczby satelitów z

2 do 4 - sprowadzając 2x wzrost

mocy którą może przemić przekładnia

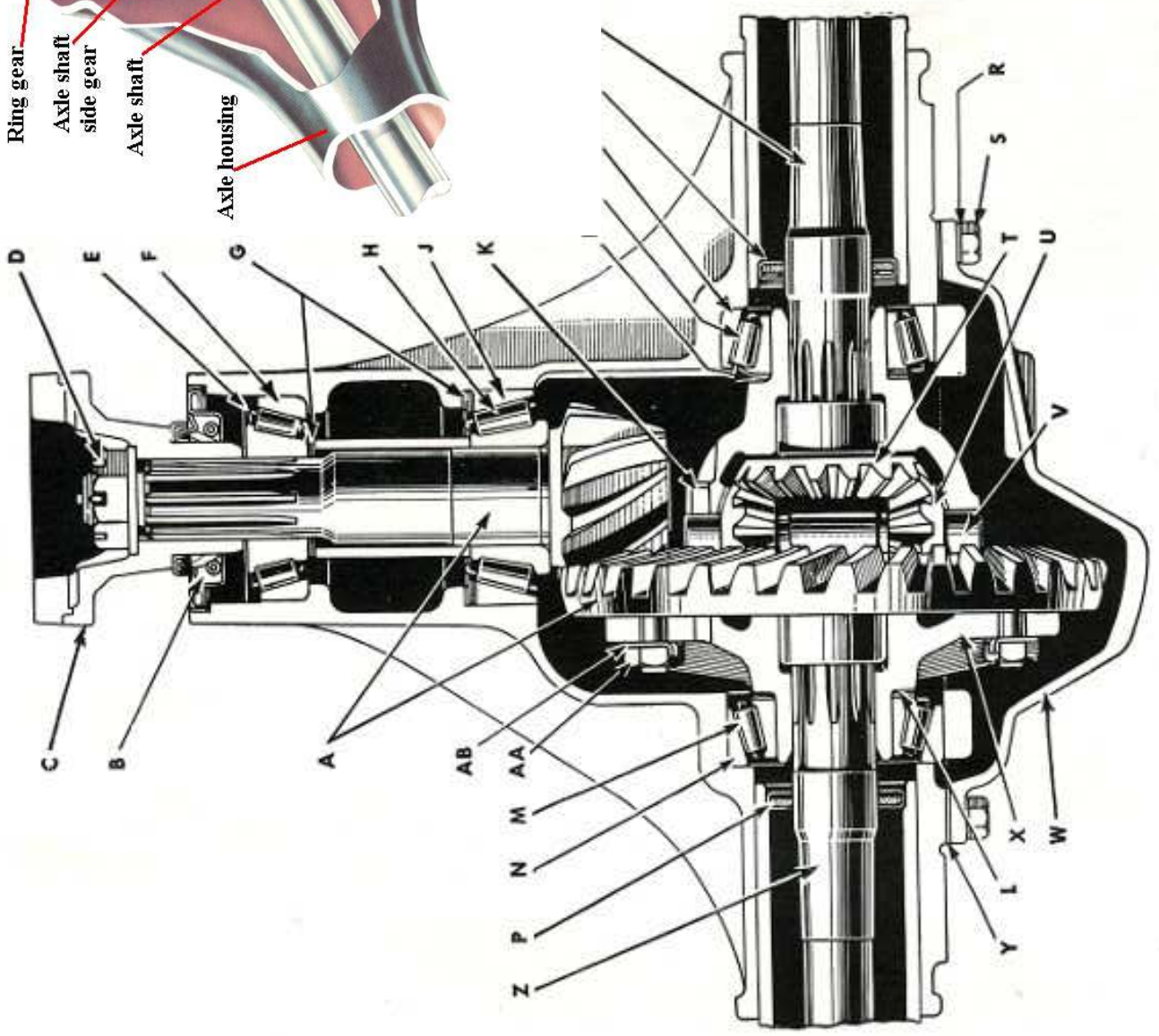
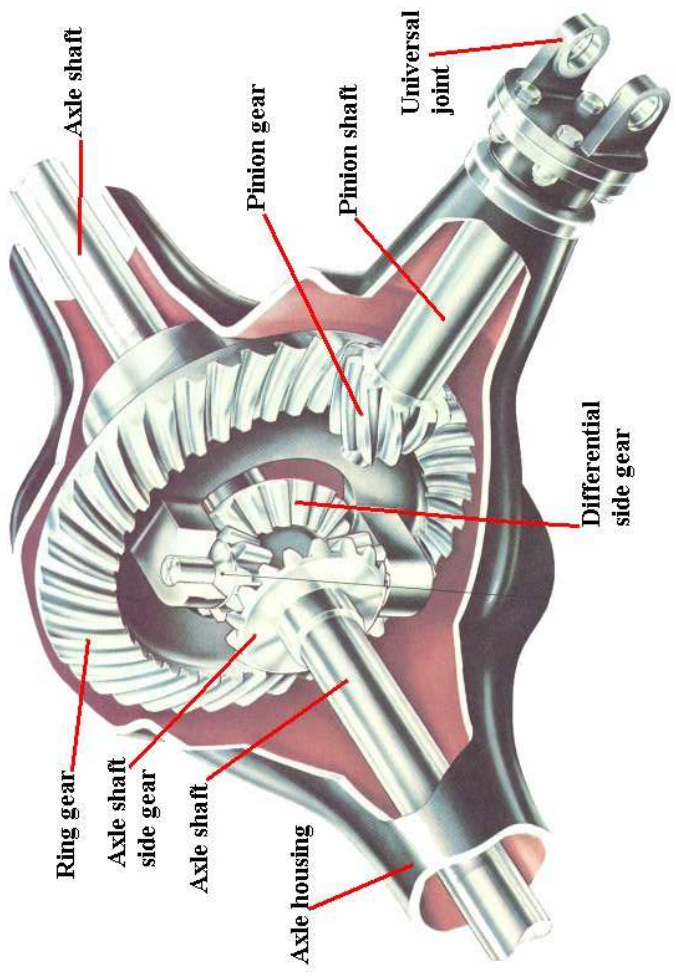
1. Wzrost wejściowy wprawy w koto centralne

2. koto centralne napędza satelity, które wirują wokół kota centralnego

3. Jarzmo trzyma - prowadzi osie satelitów i przekazuje moc na wał wyjściowy

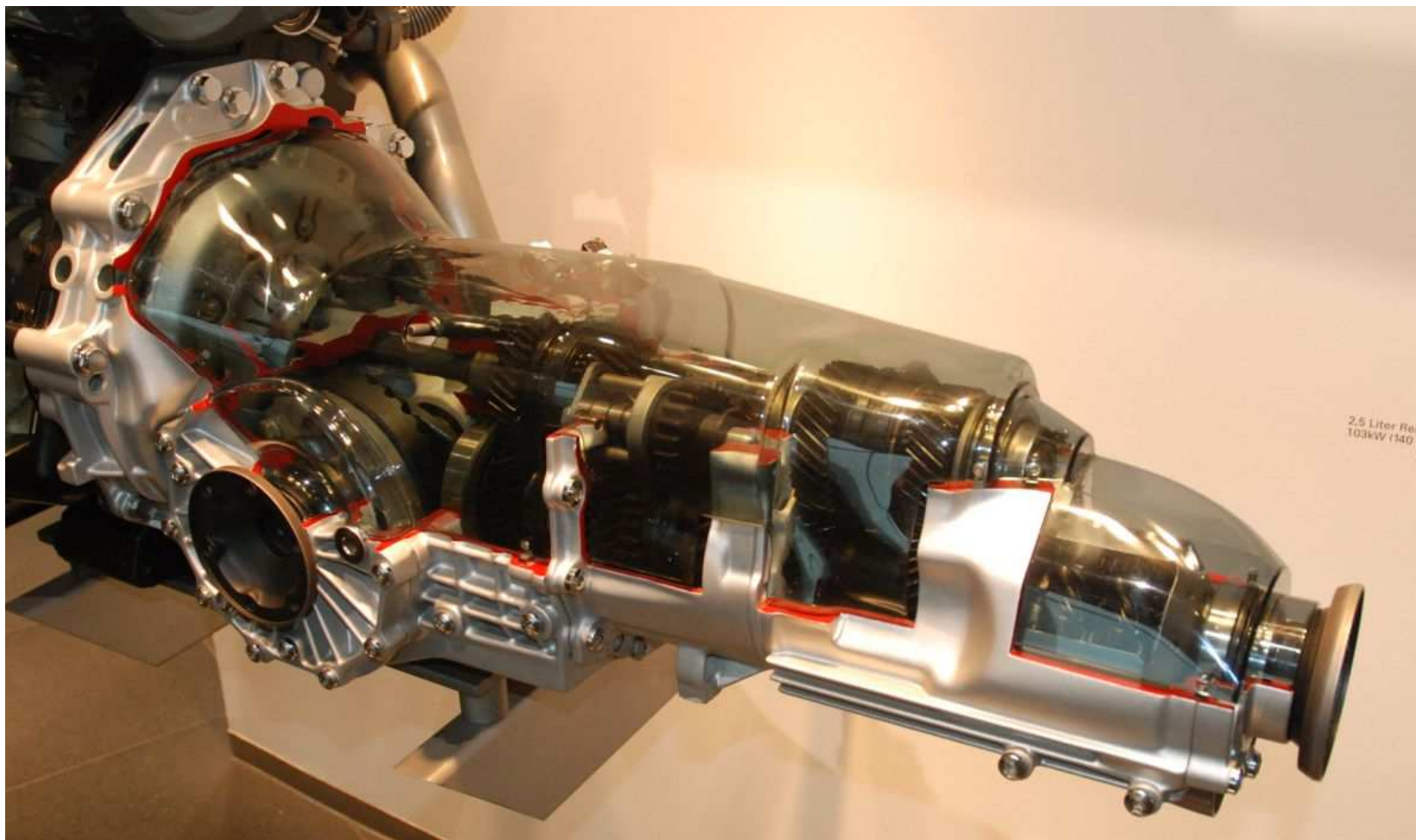
Przebieg zależy od proporcji średnic kół i wynosi zazwyczaj od 1:3

do 1:10

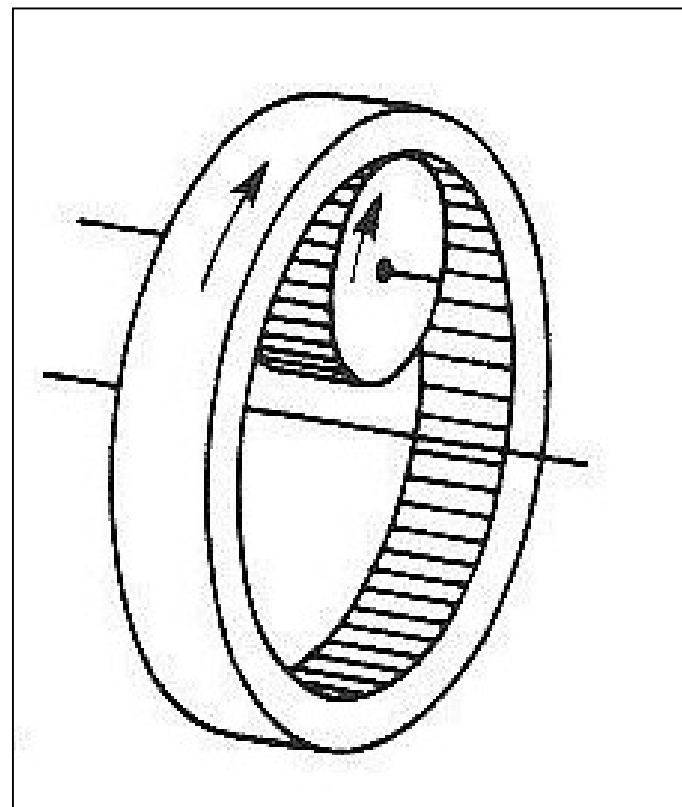
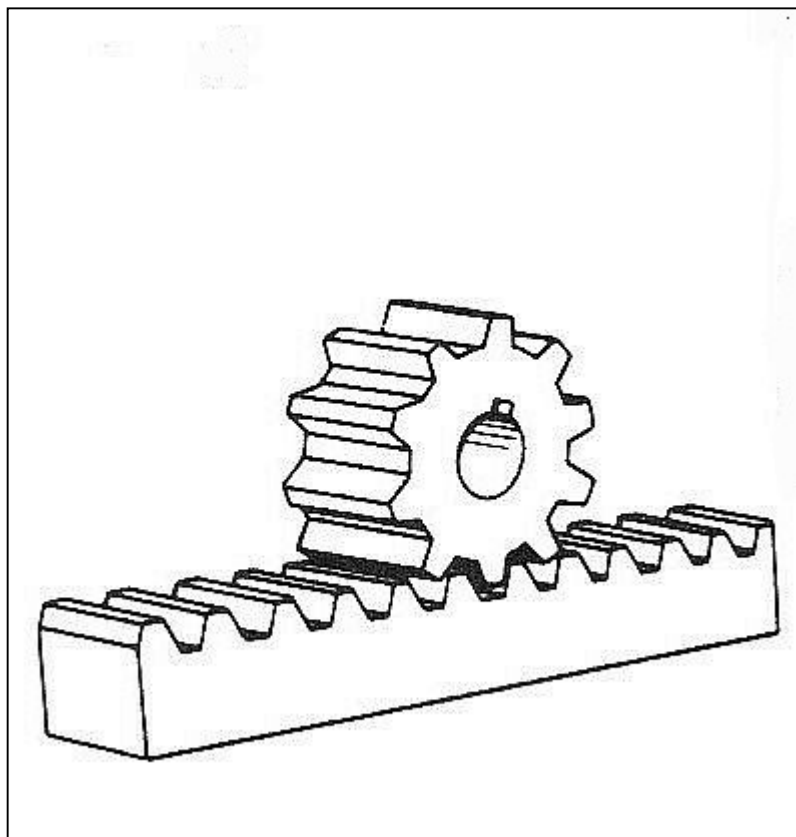
6. Podział PZ ze względu na zmianę prędkości wirowania wałów

- Reduktory
- Multiplikatory

Samochodowa skrzynia biegów to wielostopniowy reduktor

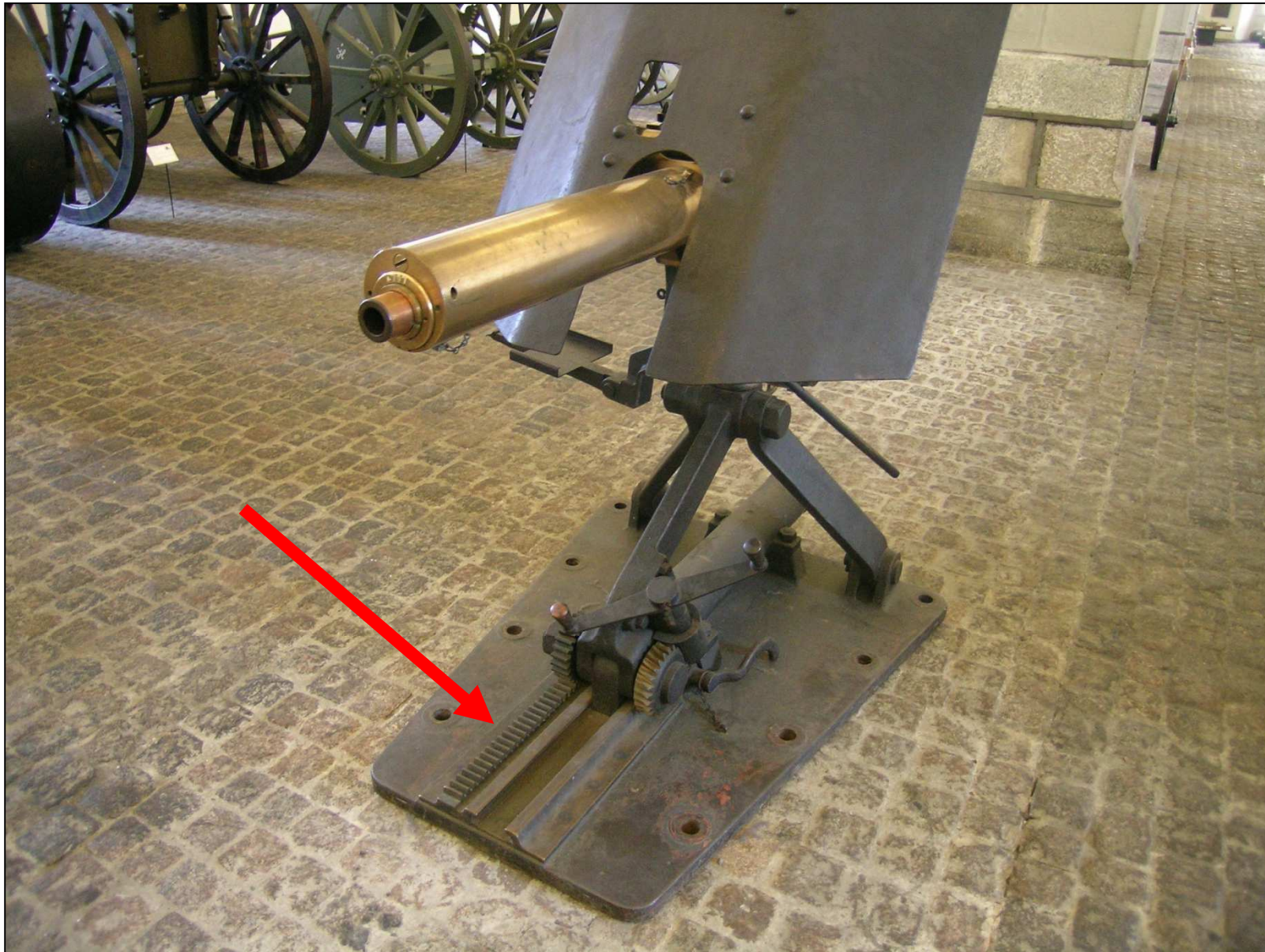
7. Inne typy przekładni

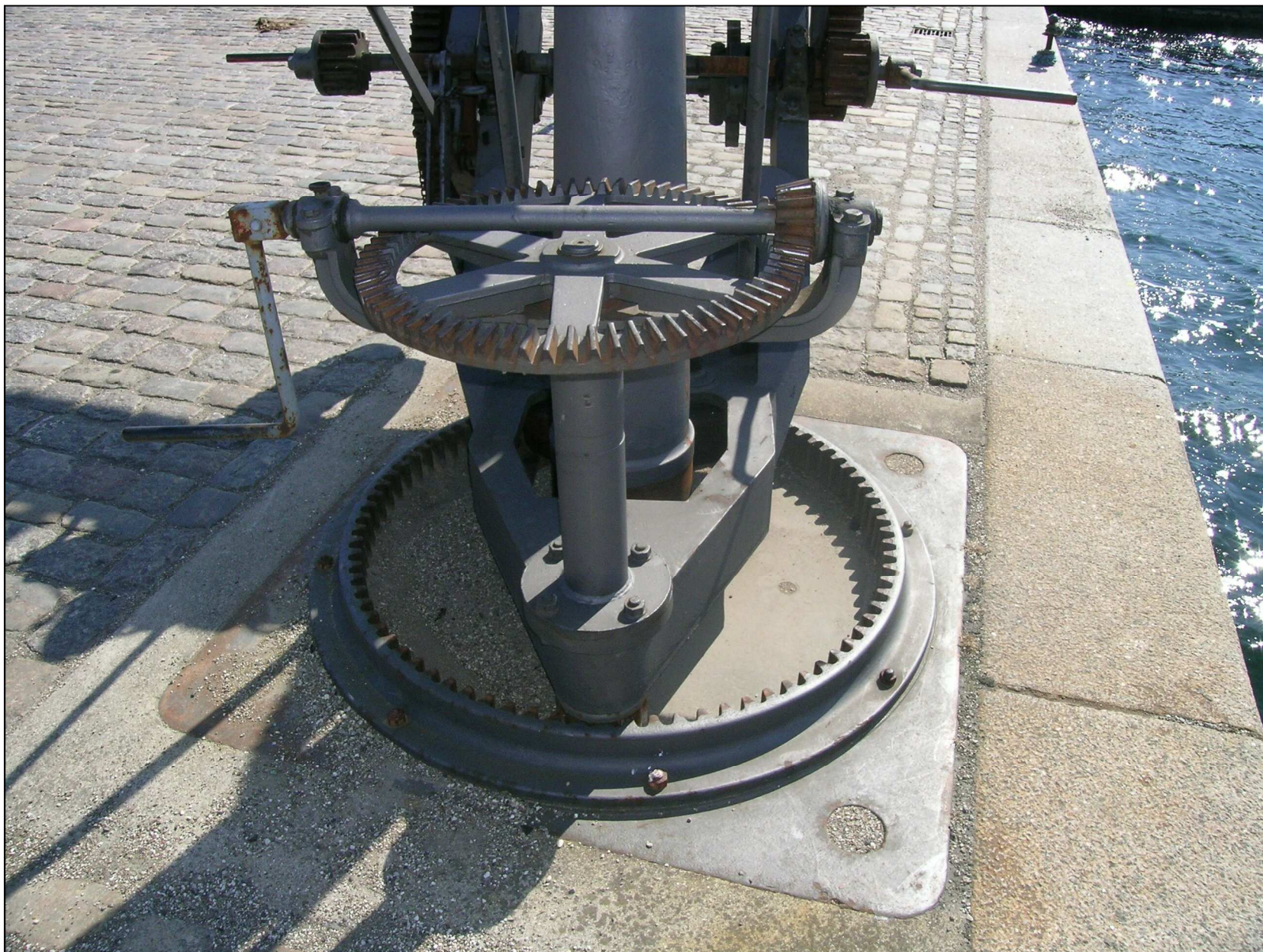
Przykłady. Mechanizm z listwą zębatą – otwieranie luku

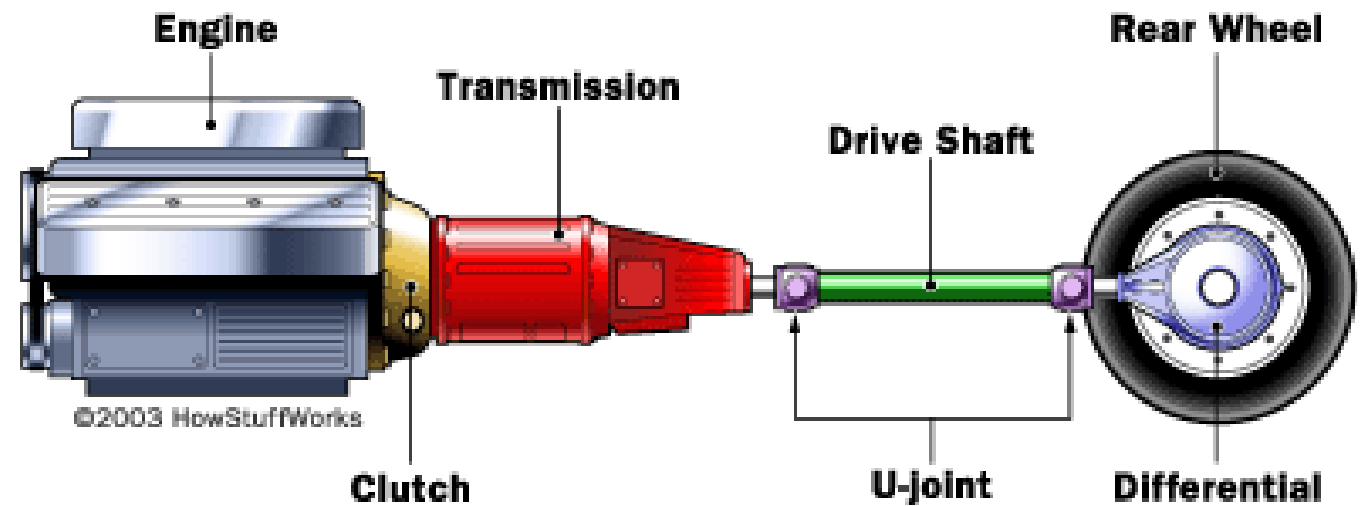
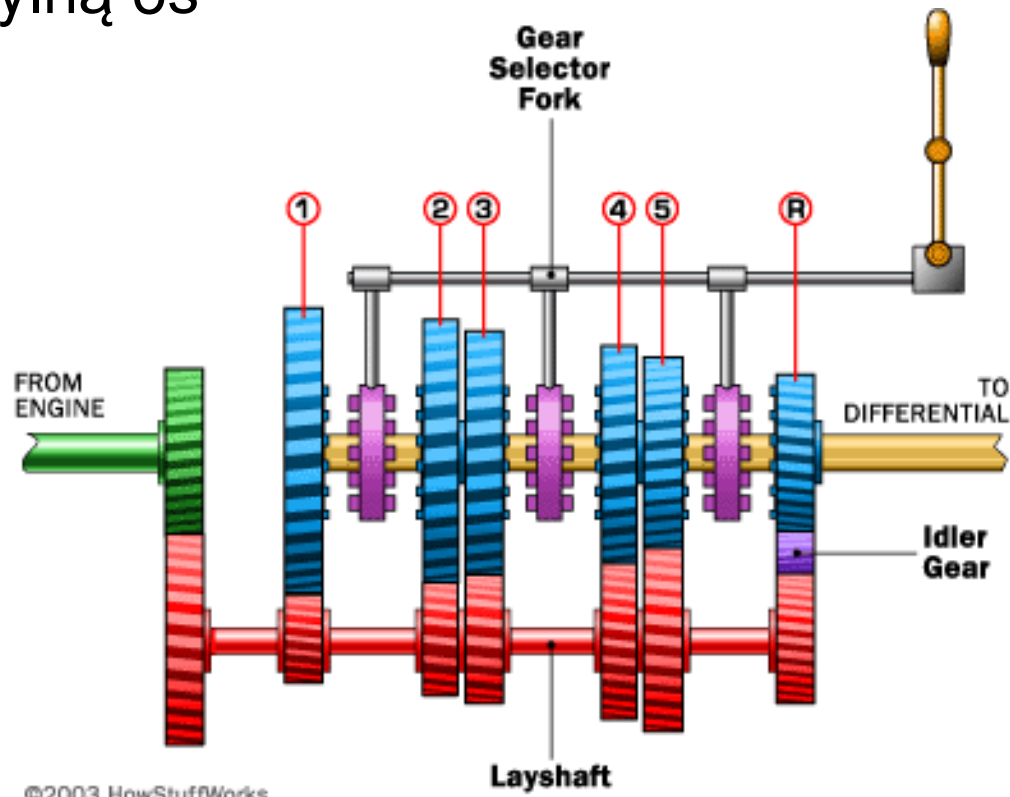
Przykłady. Mechanizm z listwą zębatą

Przykłady. Mechanizm obrotu z zazębieniem wewnętrznym

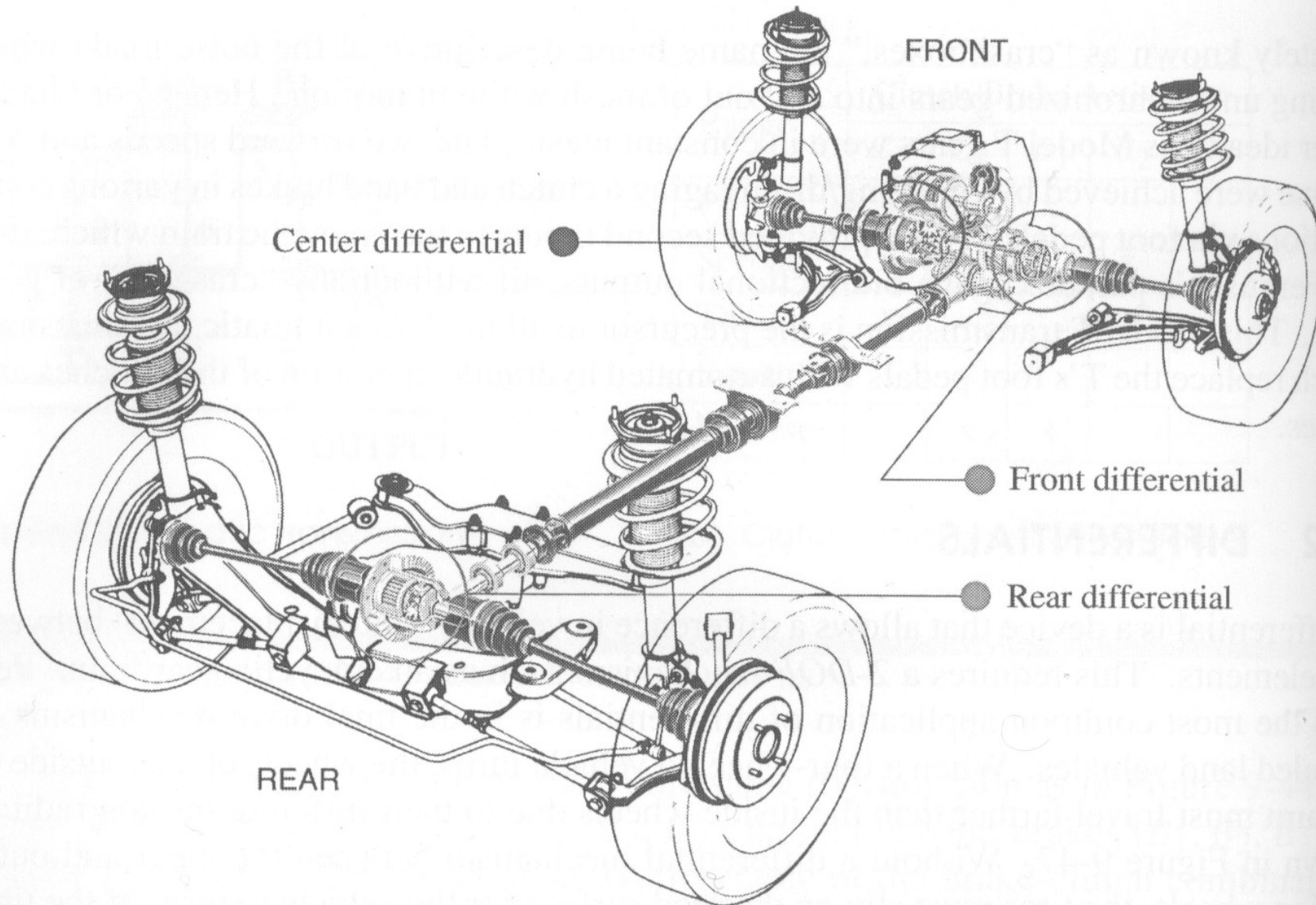

8. Napędy pojazdów; skrzynia biegów i transmisja napędu na tylną oś

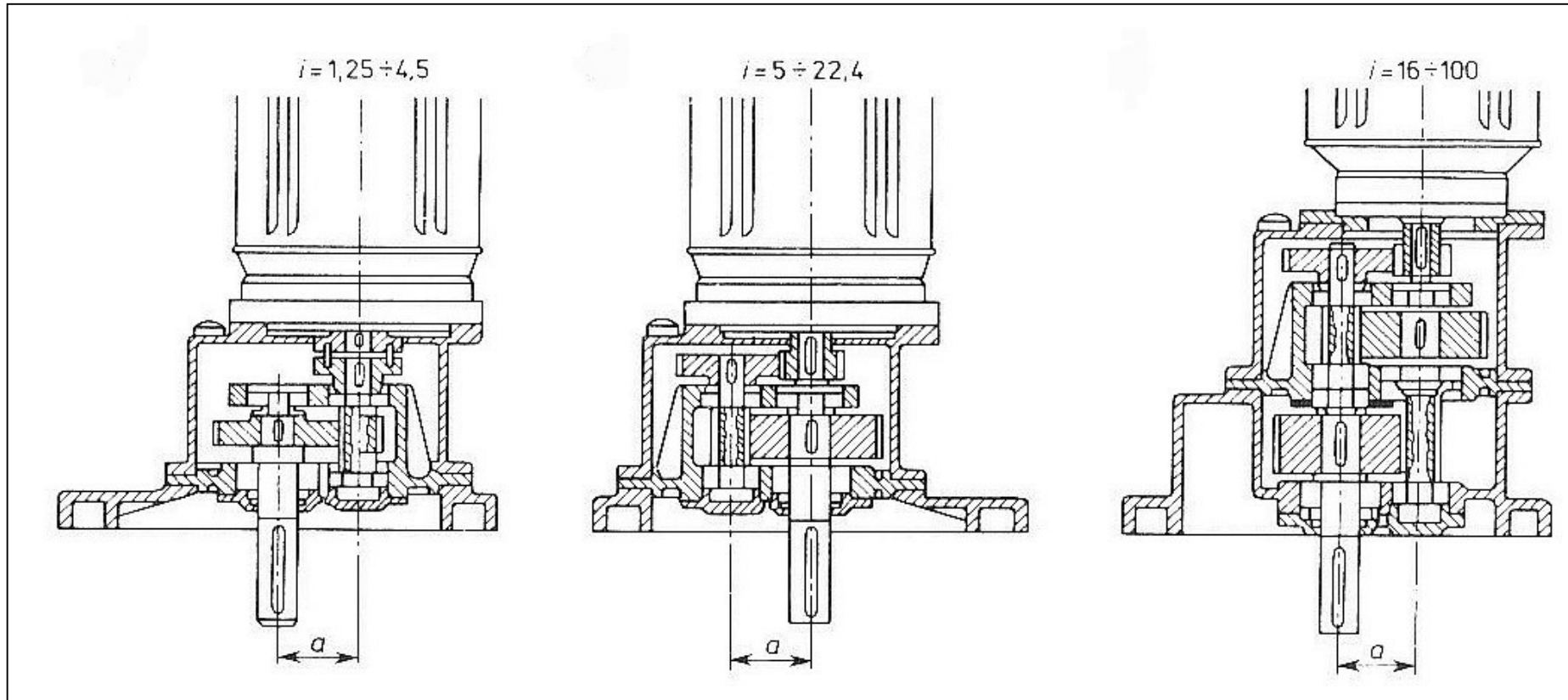
8. Napędy pojazdów; napęd na wszystkie osie (Subaru)

FIGURE 9-48

An all-wheel-drive (AWD) chassis and drive train *Courtesy of Tochigi Fuji Sangyo, Japan.*

9. Modułowa budowa - technologiczność

10. Podsumowanie

Zastosowania przekładni jest bardzo szeroki:

- Zegarki [mW]
- Sprzęt AGD [W]
- Pojazdy i samoloty [KW] **RYS**
- Przekładnie w turbinach i napędach głównych statków [MW].

Sprawności przekładni:

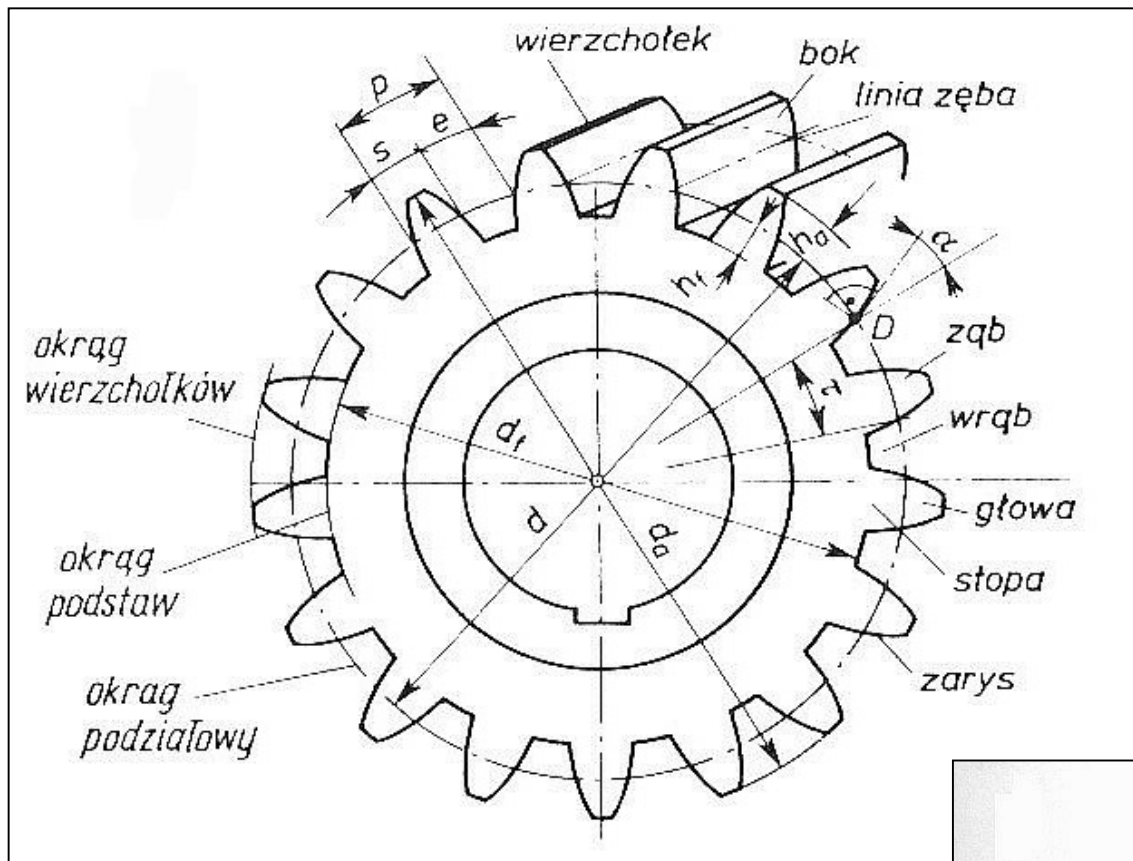
- Walcowe jednostopniowe około 98% (nawet 99,6 %),
- Walcowe wielostopniowe 94 – 98 %,
- Ślimakowe około 90 %.

11. Znaczenie kształtu zębów

- **Zęby proste:**
  - + proste wykonanie
  - - głośna praca
- **Zęby skośne:**
  - + cicha praca,
  - + większa niż przy zębach prostych nośność,
  - - występuje siła wzdłużna.

Daszkowe:

- + cicha praca,
- + wysoka nośność,
- + siła wzdłużna znosi się (czyli jej brak!),
- skomplikowana konstrukcja i obróbka.

12. Budowa koła zębatego

p – podziałka obwodowa (długość łuku)

α – kąt zarysu

τ - podziałka kąтова

z – liczba zębów

m – moduł , miara wielkości zęba [mm]

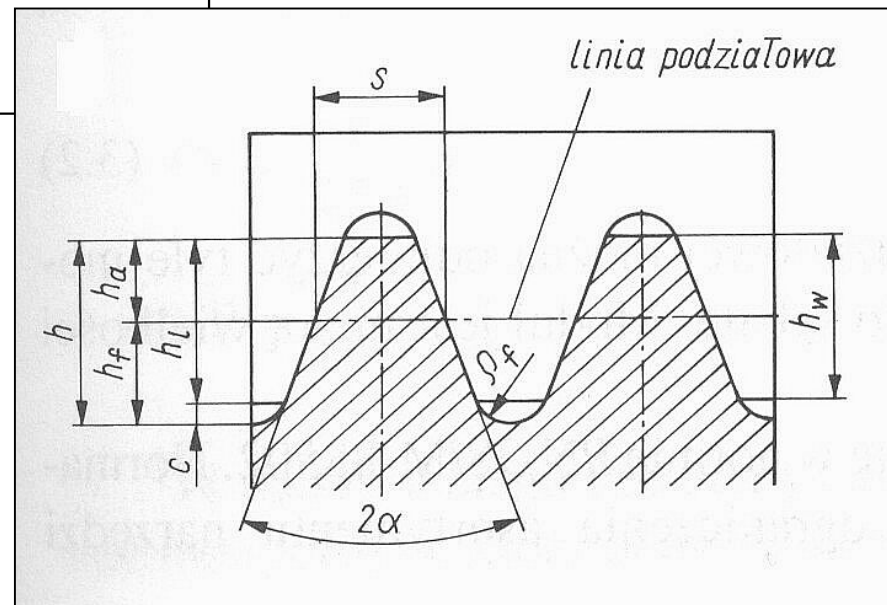
$$\pi \cdot d = p \cdot z$$

$$m = \frac{p}{\pi}$$

$$d = m \cdot z$$

$$d_a = d + 2h_a$$

$$d_f = d - 2h_f$$

z_1 - zawsze zębnik!! z_2 – to koło zębate!! u - przełożenie

$$u = \frac{z_2}{z_1}$$

h_a^*	h_f^*	h^*	h_l^*	s^*	c^*	ρ_f^*		h_w^*
						$c^* \leq 0,295$	$c^* > 0,295$	
1	$h_a^* + c^*$	$h_a^* + h_f^*$	2	$\frac{\pi}{2}$	0,25 dopuszcza się $0,1 \leq c^* \leq 0,4$	$\frac{c^*}{1 - \sin \alpha}$	$\frac{1 + \sin \alpha}{\cos \alpha} \left[\frac{\pi}{4} - (1 + c^*) \operatorname{tg} \alpha \right]$	$h_a^* + h_f^* - c^*$

16. Moduły według PN –78/M-88502 (wybrane najpopularniejsze)

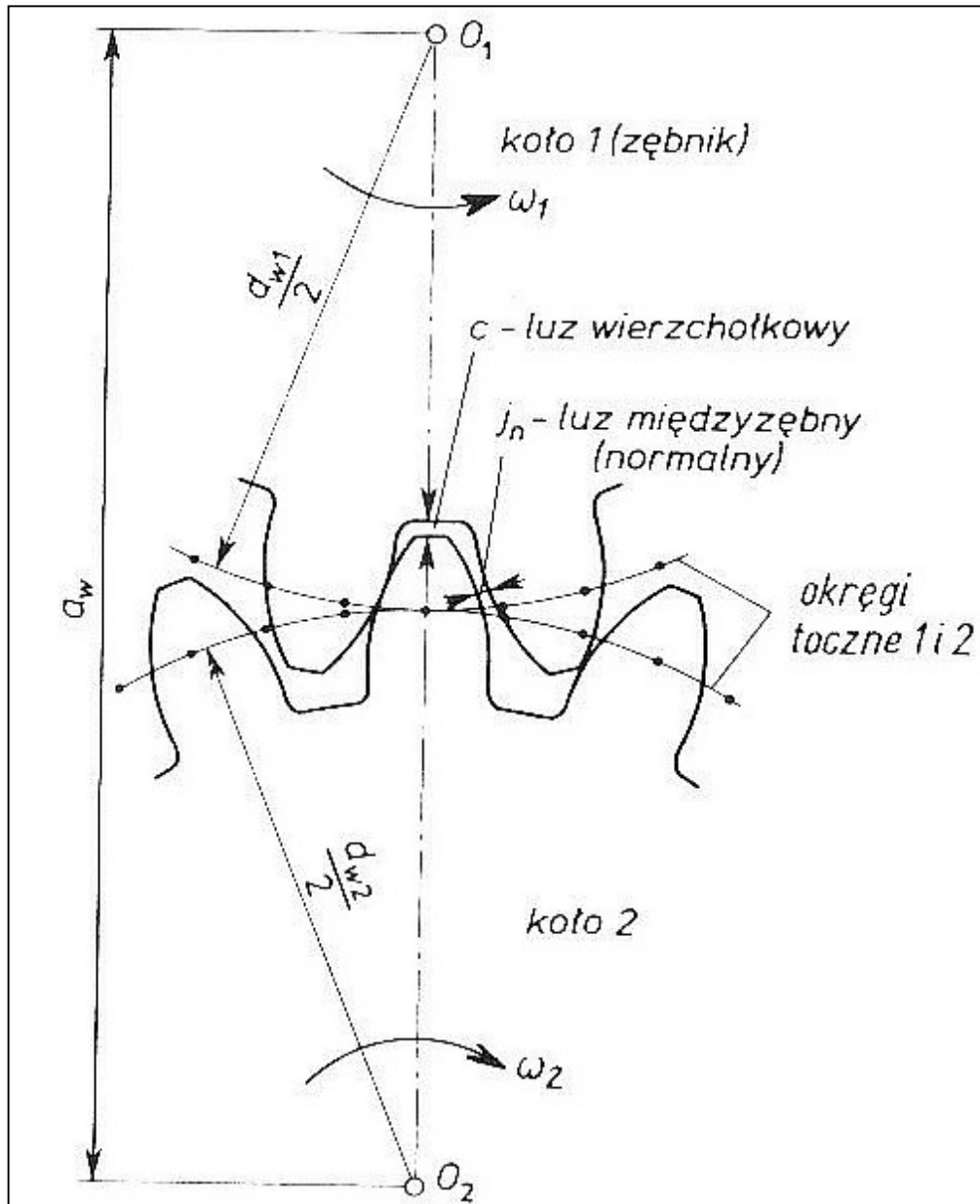
ZAŁECANE - UPRZYWILEJOWANE:

1; 1,125; 1,25; 1,5; 2; 2,5; 3; 4; 5; 8; 10; 12; 16; 20; 25;

DOPUSZCZALNE:

3,5; 4,5; 5,5; 7; 9; 11; 14

12. Zazębianie się kół współpracujących

$$a = \frac{1}{2} \cdot m \cdot (z_1 + z_2)$$

Przy braku
korekcji $a = a_w$

h – wysokość zęba,

h_a - wysokość głowy zęba

h_f - wysokość stopy zęba

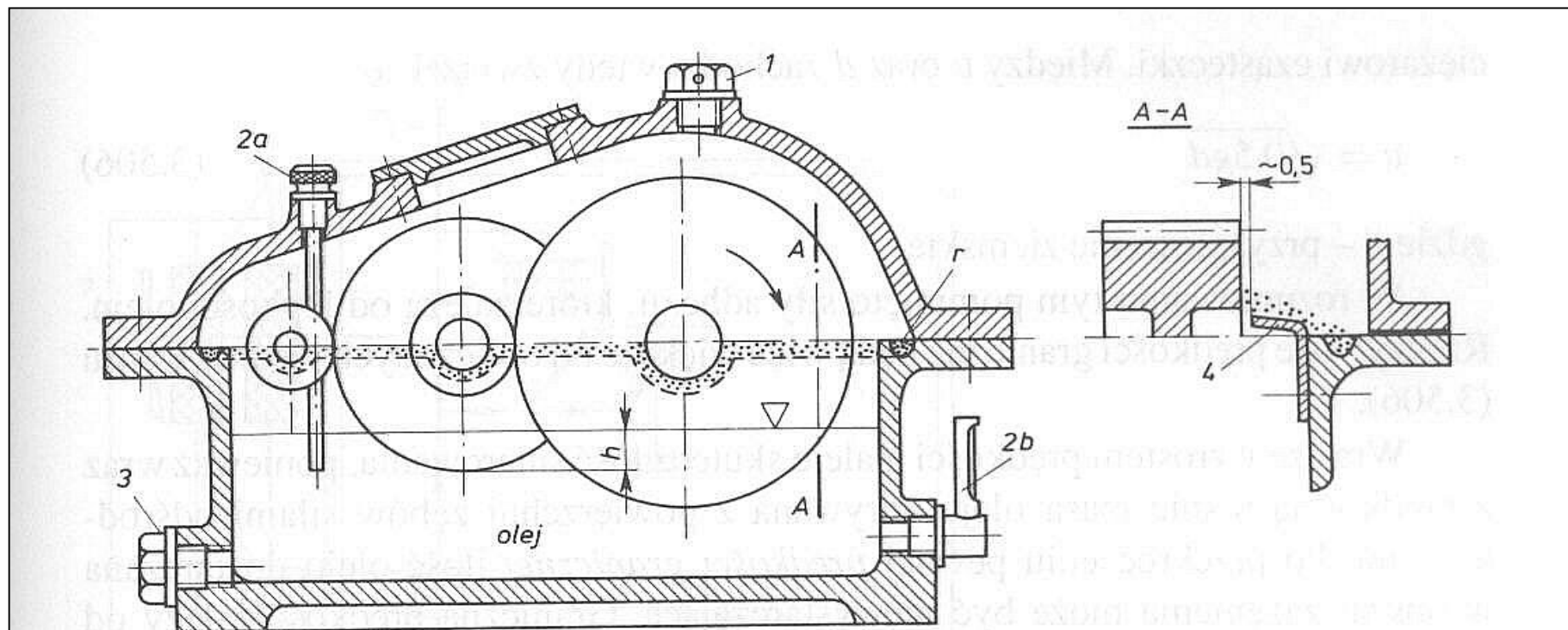
$$h = h^* \cdot m$$

$$h_a = h_a^* \cdot m$$

$$h_f = h_f^* \cdot m$$

13. Sposoby smarowania – smarowanie zanurzeniowe

Jest to jeden z dwóch stosowanych typów smarowania. Niewątpliwie najprostszy. Korpus wypełniony jest olejem tak aby duże koła były w nim zanurzone na głębokość 10 mm (dla kół o module poniżej 6) lub więcej (dla kół o module powyżej 6).

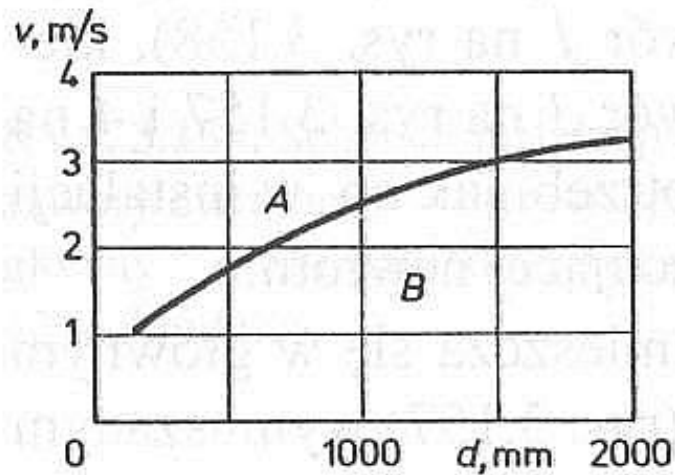

RYS. 3.155. Smarowanie zanurzeniowe; 1 – korek wlewowy, odpowietrznik, 2a, 2b – alternatywnie stosowane wskaźniki poziomu oleju, 3 – korek spustowy, 4 – zgarniak oleju, r – rowek rozprowadzający smar do łożysk

Ze względu na zdolność oleju do odprowadzania ciepła ze strefy tarcia zaleca się aby na każdy przenoszony przez przekładnię 1 [kW] przypadało pomiędzy 0,3 a 0,6 litra oleju. Nie jest tak jednak zawsze gdyż w przekładniach samochodów na 1 [kW] przypada około 0,025 litra oleju.

Skuteczność smarowania zanurzeniowego zależy od prędkości i średnicy kół.

A – obszar skutecznego smarowania

B – obszar w którym smarowanie zanurzeniowe będzie nieskuteczne

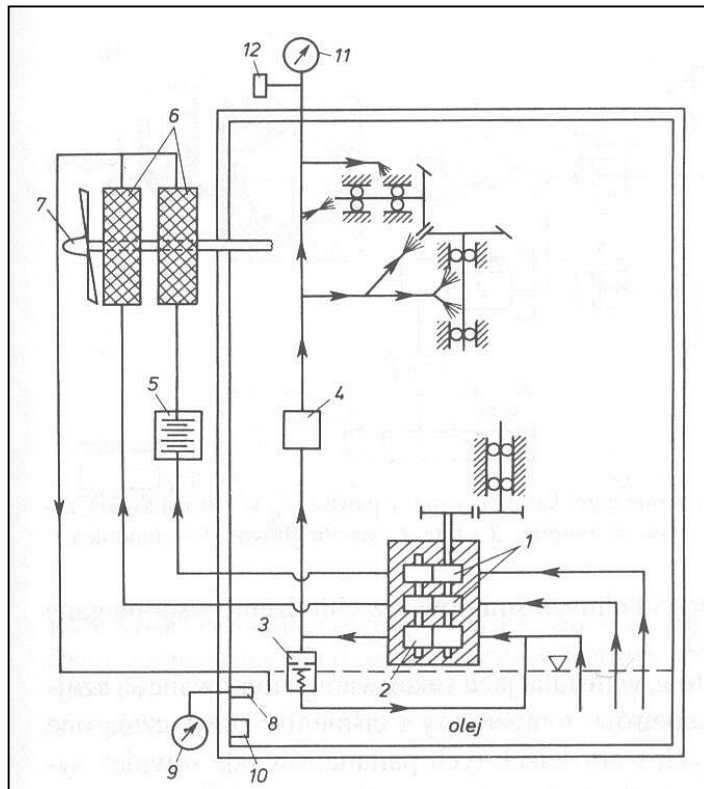
Inne źródła podają krytyczną – dopuszczalną prędkość $v=12,5$ [m/s] powyżej której smarowanie zanurzeniowe przestaje być skuteczne.

Smarowanie obiegowe

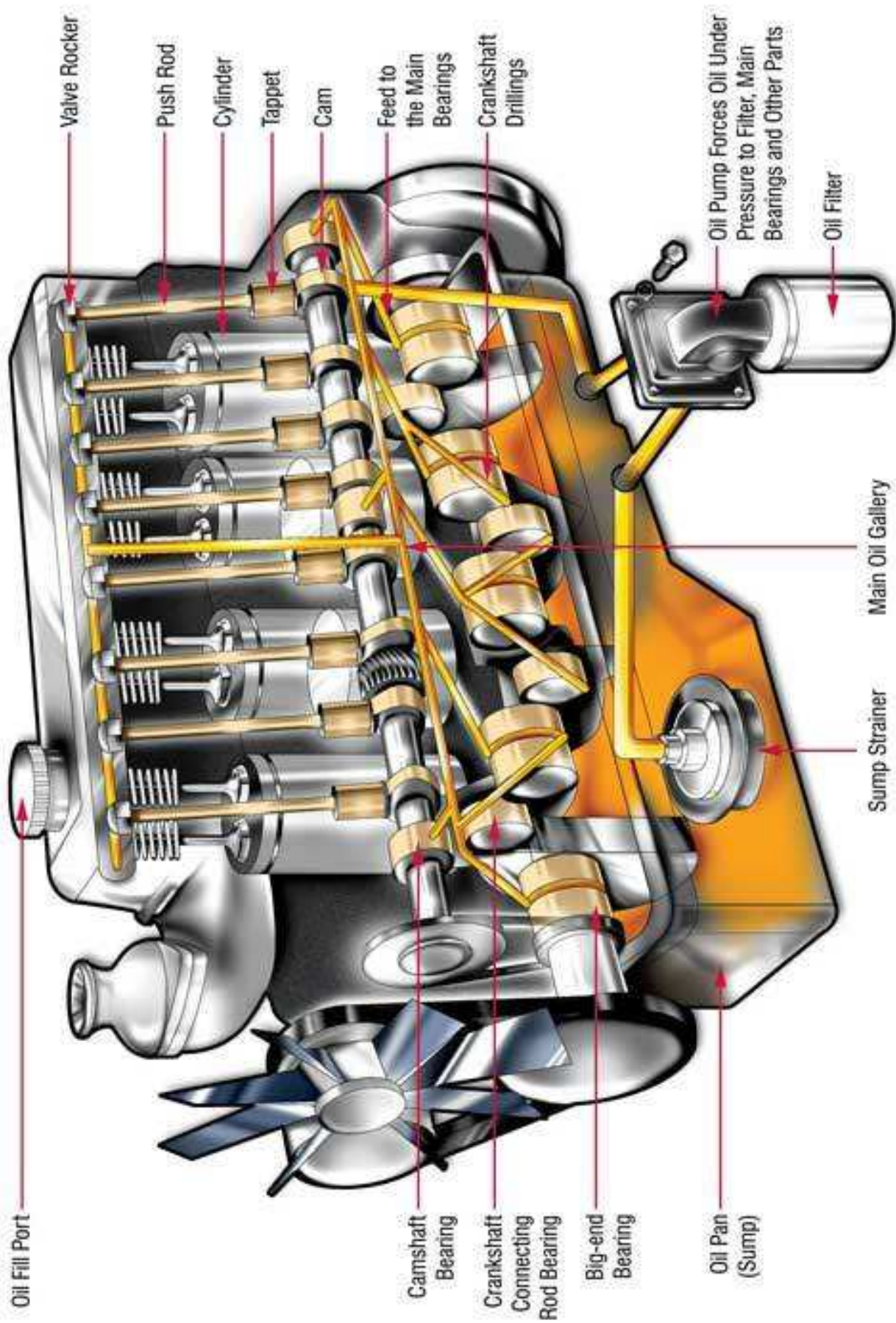
W smarowaniu obiegowym olej krąży w zamkniętym układzie i jest dostarczany do stref tarcia czyli do obszaru gdzie koła zazębiają się i do łożysk.

System taki stosuje się do przekładni szybko obrotowych i mocno obciążonych (przekładnie lotnicze, okrętowe – wałów głównych oraz duże przemysłowe).

Dodatkowo smarowanie obiegowe stosuje się w przypadku przekładni o wałach pionowych.

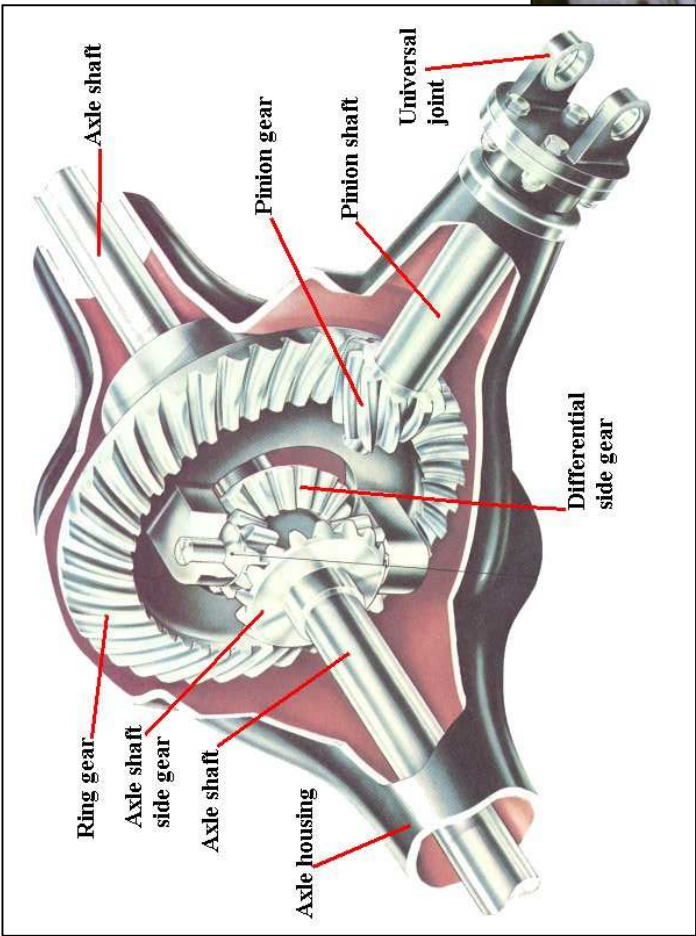

Schemat instalacji smarowania i chłodzenia oleju w przekładni śmigłowca; 1- pompa układu chłodzenia, 2 –pompa oleju, 3-zawór zwrotny, 4,5-filtry, 6- chłodnica, 7- wentylator, 8,9 - czujnik i wskaźnik temperatury, 10 – czujnik temperatury maksymalnej, 11- manometr, 12- czujnik braku smarowani – minimalnego ciśnienia

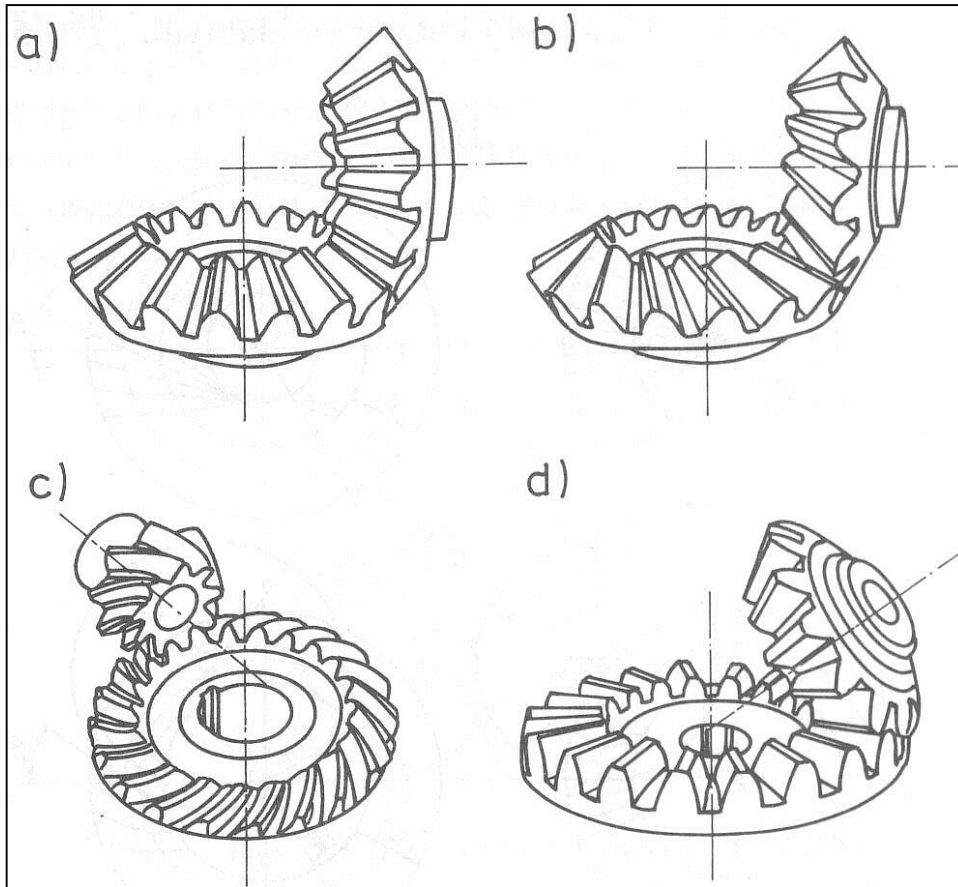

14. PRZEKŁADNIE STOŻKOWE

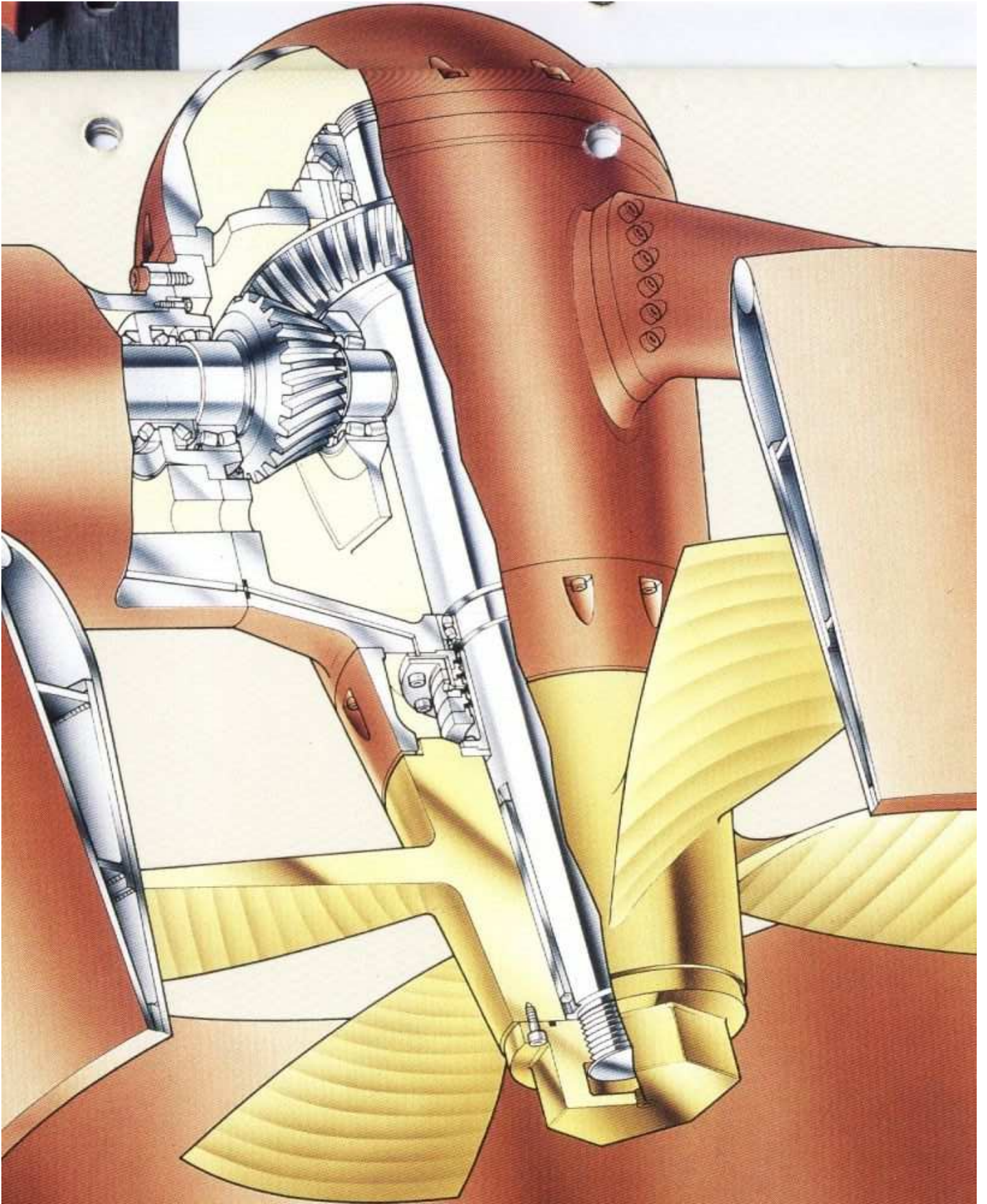
W kołach stożkowych zęby są nacięte na poboczniczy stożka, a osie obrotu kół tworzą między sobą kąt Σ . Stąd przekładnie z kołami stożkowymi noszą niekiedy nazwę *przekładni kątowych*. Najczęściej kąt między osiami kół wynosi $\Sigma=90^\circ$.

Rodzaje uzębień kół stożkowych ze względu na kształt linii zębów:

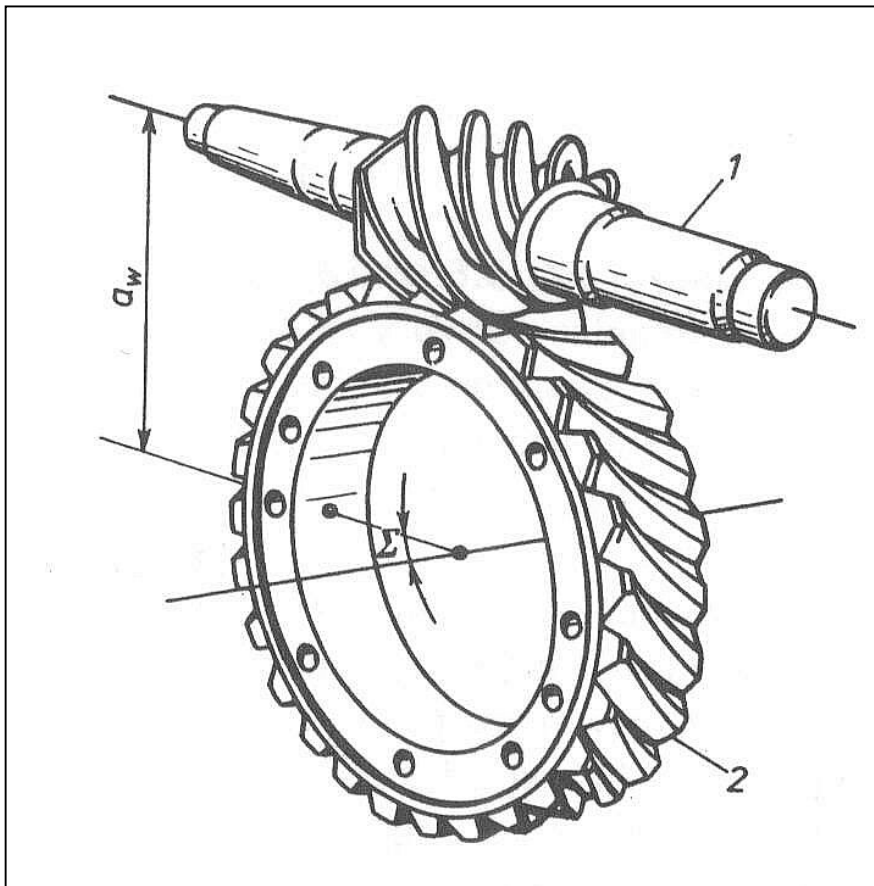
- a) koła o zębach prostych,
- b) koła o zębach skośnych,
- c) koła o zębach „nie prostoliniowych”.

Na rysunku „d” pokazano przekładnie nieortogonalną czyli kąt Σ jest inny niż 90° .

15. Przekładnie ślimakowe

Przekładnia ślimakowa (rysunek), jest mechanizmem napędowym o wchrowatych osiach. Kąt między osiami wynosi na ogół 90° . Podstawowymi elementami przekładni ślimakowej są **ślimak i koło ślimakowe**, zwane także **ślimacznicą**. Ślimak z wyglądu podobny jest do śruby o gwincie trapezowym i skoku będącym wymierną częścią liczby n (skok modułowy). Koło ślimakowe natomiast jest kołem walcowym śrubowym o specjalnie ukształtowanym wieńcu.

Rozpowszechnienie przekładni ślimakowych jest spowodowane ich ważnymi zaletami, jak:

- duża powierzchnia przypołu zębów przy ich styku liniowym,
- możliwość uzyskania dużych przełożeń (1 :50 i więcej),
- równomierność przeniesienia ruchu i cichobieżność,
- możliwość uzyskania przekładni samohamownej (wiąże się to jednak ze znacznym spadkiem sprawności).

Do podstawowych **wad przekładni ślimakowych zaliczamy**: niską sprawność (a w związku z tym nagrzewanie się przekładni).

(Koło to obrabiany odlew!)

